

Sveriges nationella reformprogram 2018

Europa 2020 – EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt för alla

Innehåll

1. Inledning	3
1.1 Reformpolitiken.....	4
2. Makroekonomisk situation och scenario	7
3. Insatser och åtgärder för att möta huvudsakliga ekonomiska utmaningar.	9
3.1 Privat skuldsättning.....	11
3.2 Bostadsmarknaden	15
4. Framsteg mot målen i Europa 2020-strategin	20
4.1 Sysselsättningsmålet	20
4.2 Utbildningsmålet	24
4.3 Målet för ökad social delaktighet	27
4.4 Forsknings- och utvecklingsmål.....	30
4.5 Klimat- och energimål	32
5. Europeiska struktur- och investeringsfonder 2014-2020	35
Partnerskapsöverenskommelsen	35
Investering för tillväxt och sysselsättning 2014–2020	35
Regionalfonden.....	35
Europeiskt territoriellt samarbete 2014–2020	36
Socialfonden	36
Landsbygdsfonden	37
Havs- och fiskerifonden	38
Lokalt ledd utveckling.....	38
6. Institutionella frågor och deltagande av berörda parter.....	39
6.1 Institutionella frågor	39
6.2 Överläggningar med arbetsmarknadens parter	39
6.3 Lokal och regional förankring	40
6.4 Samråd med intresseorganisationer och civila samhällets organisationer	40
Bilaga med externa underlag till Sveriges nationella reformprogram 2018	42

1. Inledning

Europa 2020-strategin utgör sedan juni 2010 EU:s gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategi. Den baseras på de fördragsfästa integrerade ekonomiska och sysselsättningspolitiska riktlinjerna.¹ Syftet med strategin är att förbättra förutsättningarna för full sysselsättning och hållbar tillväxt för alla till år 2020. Strategin bygger på tre prioriteringar som ska förstärka varandra.

- Smart tillväxt: utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation.
- Hållbar tillväxt: främja en resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi.
- Tillväxt för alla: stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning.

Medlemsstaterna ska i april varje år till kommissionen överlämna nationella reformprogram där genomförandet av Europa 2020-strategin i den nationella politiken beskrivs. I programmen redogörs för uppnådda resultat under gångna året och vilka insatser som planeras. Programmen ska återspegla de övergripande prioriteringarna för den europeiska terminen, vilken är ramverket för ekonomisk-politisk samordning inom EU.

Sveriges nationella reformprogram 2018 baseras främst på regeringens förslag till åtgärder och reformambitioner i budgetpropositionen för 2018 och 2018 års ekonomiska vårproposition. Det återspeglar även de politiska prioriteringarna i kommissionens årliga tillväxtöversikt som Europeiska rådet 22–23 mars 2018 ställde sig bakom.

- Ökade investeringar för att främja den ekonomiska återhämtningen och öka långsiktig tillväxt.
- Strukturreformer för inkluderande tillväxt, konvergens mot högre levnadsstandard och konkurrenskraft.
- Ansvarsfull finanspolitik för att främja hållbarhet och konvergens.

I en bilaga till årets program återfinns även underlag som har inkommit från arbetsmarknadens parter, regionala och lokala aktörer samt organisationer i det civila samhället. Regeringen har inte tagit ställning till dessa underlag.

---

¹ Rådets rekommendation (EU) 2015/1184 av den 14 juli 2015 om allmänna riktlinjer för medlemsstaternas och Europeiska unionens ekonomiska politik. Rådets rekommendation (EU) 2016/1838 av den 13 oktober 2016 om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik för 2016.

1.1 Reformpolitiken

Politikens uppgift är att finna lösningar på samhällsproblem och lägga grunden för en bättre framtid. Under mandatperioden har reformer genomförts för att öka tryggheten, hållbarheten och jämlikheten i hela landet. Nu tar regeringen denna mandatperiods arbete i mål med ytterligare offensiva satsningar. Jämlikheten ska öka. Välfärden ska byggas ut i hela landet. Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Etableringen av nyanlända behöver gå ännu snabbare. En nationell kraftsamling krävs för att stävja och förebygga kriminaliteten och stärka demokratin.

Med en fast politisk vilja kan det växande välståndet komma alla i landet till del. Med principen att gemensamma investeringar för framtiden går före stora skattesänkningar kan Sveriges samlade styrka öka. Med en politik som minskar skillnader i ekonomiska villkor mellan olika grupper ges förutsättningar för ett fritt och jämlikt samhälle. Så kan trygghet och framtidstro växa.

När regeringen tillträdde var underskottet i de offentliga finanserna hela 60 miljarder kronor. Ungdomsarbetslösheten var mycket hög och kunskapsresultaten i skolan sjönk. Växande klyftor, bostadsbrist och bristande utbildningsinvesteringar hämmade tillväxten. Jobben, välfärden och klimatet hade fått stå tillbaka till förmån för orättvisa och ofinansierade skattesänkningar i många år.

Regeringen har sedan 2014 i stället fört Sverige i en annan riktning. Investeringar i samhällsbygget har ersatt skattesänkningarna. Ansvar för statsfinanserna har präglat reformpolitiken. Dessa stora underskott har vänts till ett överskott på över 50 miljarder kronor. Statskuldskvoten beräknas 2018 bli den lägsta sedan 1977. Migrationspolitiken har lagts om. Skolresultaten har vänt uppåt. Ytterligare en kvarts miljon människor i Sverige har nu ett jobb att gå till. Ungdomsarbetslösheten är på den lägsta nivån sedan 2003. Sverige är ledande i klimatomställningen. Nu går utvecklingen åt rätt håll. Förutsättningarna för att lösa dagens samhällsproblem och rusta välfärden inför framtida lågkonjunktur är goda. Med den svenska modellen som grund och moderniseringen som verktyg kan ett tryggt och hållbart samhälle byggas.

Under mandatperioden har ett antal omfördelade reformer genomförts. Det arbetet ska fortsätta och Sverige ska vara ett jämlikt land. Investeringar och reformer som stärker omfördelningen och ger alla möjlighet att delta på arbetsmarknaden minskar klyftorna, ökar tilliten och stärker ekonomin. Jämlikhet och utveckling förstärker varandra.

Fler ska komma i arbete. Regeringens mål om att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet vägleder den ekonomiska politiken. Sveriges arbetsgivare står redo att anställa 100 000 personer om de hittar rätt kompetens. Därför bygger regeringen ut kunskapslyftet, med fler platser inom yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning, folkhögskola, yrkeshögskola samt universitet och högskolor, möjliggör fler extratjänster, samt inför utbildningsplikt för nyanlända. Alla kvinnor och män ska ha möjlighet till den frihet och självbestämmande som en egen arbetsinkomst innebär. Vägen framåt är kunskap, inte låga löner. Den svenska modellen förutsätter ordning och reda på arbetsmarknaden med goda arbetsvillkor och trygga anställningar. Regeringen stödjer parternas strävan att gemensamt utveckla arbetsmarknaden med etableringsjobben. Med investeringar i vägar och järnvägar, bostadsbyggande och bredband kan företaget växa och människor bo och arbeta i hela landet.

Välfärden ska finnas där människor bor och ska gå att lita på oavsett var i Sverige man befinner sig. Det föds allt fler barn i Sverige och tack vare bättre folkhälsa lever vi allt längre. Därför behöver sjukvården, skolan, barn- och äldreomsorgen byggas ut i hela landet, arbetsvillkoren förbättras och nya smarta lösningar skapas för att möta framtidens personalbehov. Det närmsta årtiondet behöver därför minst 200 000 fler anställas inom välfärden. Utbyggnaden har påbörjats. Redan i dag arbetar över 100 000 fler i välfärden än när regeringen tillträdde. Den positiva trenden med höjda kunskapsresultat för svenska elever ska förstärkas. Äldre som varit med och byggt vårt land ska inte betala högre skatt än löntagare. Styrkan i svensk ekonomi ska komma alla till del. I den gemensamt finansierade välfärden finns en stark omfördelande kraft. Sverige ska fortsatt vara ett ledande välfärdsland. Den ekonomiska ojämlikheten ska bekämpas med en aktiv fördelningspolitik. Regeringen har även infört nya indikatorer på välbstånd som kompletterar BNP och är bredare mått på samhällsutveckling.

Regeringen har genomfört de största satsningarna på miljö och klimat i svensk historia. Utsläppen från industrin, bostäder och transportsektorn minskar. Satsningar på solceller, vind, bioenergi och ny teknik ökar takten för att Sverige ska nå målet om 100 procent förnybar elproduktion till 2040. Minskade växthusgasutsläpp går att kombinera med ekonomisk utveckling. Hållbarheten i handeln måste öka och konsumtionens utsläpp minska. Sveriges värdefulla natur ska skötas och skyddas för både friluftsliv och den biologiska mångfalden. Det är rätt väg att gå. Riksdagen har antagit en klimatlag som utgör grunden för regeringens klimatpolitiska arbete. Nu är Sverige ledande i klimatomställningen. Dagens miljöproblem kan inte lämnas över till kommande generationer att hantera.

Trygghet är en grundsten i den svenska modellen, ett hållbart samhälle är vägen framåt. Det krävs också en kraftsamling för att stävja brottsligheten och upprätthålla säkerhet och demokrati. Totalförsvaret ska stärkas. Tryggheten ska öka i bostadsområden, på busstationer, på sjukhus och i skolor. Polismyndigheten och Tullverket ges ökade resurser. Blåljuspersonal ska skyddas. Sveriges beredskap mot terrorattentat ska fortsatt stärkas. Narkotika och vapen ska stoppas vid gränsen. Förmågan att ingripa mot organiserad brottslighet ska öka och straffen skärpas. Polisens förmåga att utreda sexualbrott ska öka. Det förebyggande arbetet för att motverka sexuella trakasserier, våld och kränkande behandling ska stärkas, bland annat genom utbildnings- och informationsinsatser inom rättsväsendet, skolan och socialtjänsten och genom stärkt stöd till regionala skyddsombud. Samhället måste bli mycket bättre på att förebygga våld mot kvinnor och hedersvåld.

I en ny tid när falska nyheter, hot och hat, rasism och intolerans förgiftar det demokratiska samtalet måste den infrastruktur av myndigheter, domstolar, journalister, lärare och bibliotekarier som ska värna rättssäkerheten, faktakunskapen och det fria ordet värnas. Sverige ska vara ett land i sammanhållning där yttrandefriheten står stark.

Ett tryggt och hållbart Sverige är regeringens vägval.

2. Makroekonomisk situation och scenario

Svensk ekonomi har utvecklats starkt de senaste åren. Sedan 2014 har Sverige haft en högre tillväxt än de flesta andra jämförbara länder. Tillväxten bedöms bli hög även 2018.

Tabell 1. Makroekonomiska nyckeltal

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2017, prognos 2018–2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
BNP ¹	2,4	2,8	2,2	2,1	1,8
BNP, kalenderkorrigerad ¹	2,7	2,9	2,2	1,9	1,7
BNP-gap ²	0,7	1,4	1,3	1,0	0,5
Sysselsatta, 15–74 år	2,3	1,4	0,6	0,5	0,3
Sysselsättningsgrad ³ , 15–74 år	67,8	68,4	68,5	68,6	68,6
Sysselsättningsgrad ³ , 20–64 år	81,8	82,3	82,5	82,6	82,6
Arbetade timmar ⁴	1,9	1,7	0,8	0,4	0,1
Produktivitet ^{4,5}	0,8	1,3	1,4	1,5	1,5
Arbetslöshet ⁶ , 15–74 år	6,7	6,2	6,2	6,1	6,1
Timlön ⁷	2,5	2,8	3,1	3,4	3,4
KPI	1,8	1,6	1,9	2,8	3,4
KPIF	2,0	1,7	1,7	2,0	2,1
BNP omvärlden, KIX-vägd ^{1,8}	2,8	2,7	2,5	2,3	2,2
Inkomstspridning ⁹	0,275	0,272			

¹ Fasta priser.

² Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP. Potentiell BNP är en bedömning.

³ Procent av befolkningen inom respektive åldersgrupp.

⁴ Enligt nationalräkenskaperna, kalenderkorrigerad.

⁵ Förädlingsvärde i hela ekonomin till baspris per arbetad timme.

⁶ Procent av arbetskraften.

⁷ Timlön enligt konjunkturlönestatistiken är en prognos även för 2017.

⁸ BNP-prognoser för omvärlden sammanviktade med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel.

⁹ Gini-koefficienten för ekvivalerad disponibel inkomst exklusive kapitalvinst.

Framskrivning från utfall för 2016. Gini-koefficienten kan anta värden mellan 0 och 1. Vid maximal ekonomisk jämlikhet (alla har samma inkomst) antar koefficienten värdet 0. Vid maximal ojämlikhet (en person får alla inkomster) antar koefficienten värdet 1.

Anm.: Prognosen och framskrivningen baseras på hittills beslutad och aviserad politik.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet, Macrobond och egna beräkningar.

Regeringens mål om att Sverige ska ha lägst arbetslöshet i EU 2020 vägleder den ekonomiska politiken. Enligt det klimatpolitiska ramverket ska klimatpolitiska och budgetpolitiska mål ges förutsättningar att samverka. Sedan regeringen tillträdde har sysselsättningen ökat med 250 000 personer, varav drygt hälften i den privata sektorn. Den starka utvecklingen på arbetsmarknaden har fortsatt under det senaste året och sysselsättningsgraden i åldersgruppen 20–64 år uppgick 2017 till 81,8 procent, 79,8 procent bland kvinnor och 83,8 procent bland män. Det är den högsta sysselsättningsgrad som Eurostat någonsin uppmätt i ett EU-land. Konjunkturuppgången och regeringens reformer medför att efterfrågan på arbetskraft kommer att vara fortsatt hög och att arbetslösheten väntas minska till 6,2 procent 2018. Den starka tillväxten medför att resursutnyttjandet i ekonomin, mätt med BNP-

gapet, bedöms vara högre än normalt 2018 och 2019. Därefter förväntas ekonomin gradvis gå mot ett balanserat resursutnyttjande.

Inflationen, mätt med konsumentprisindex med fast ränta (KPIF), steg till 2 procent 2017. En expansiv penningpolitik, en stark konjunktur samt faktorer av mer tillfällig karaktär bidrog till denna utveckling. Inflationen bedöms dämpas något 2018 och först 2020 åter nå målet om 2 procent.

De offentliga finanserna har uppvisat överskott sedan 2015. Det finansiella sparandet uppgick 2017 till över 1,1 procent av BNP. Överskottet i de offentliga finanserna beräknas uppgå till ca 1 procent av BNP såväl 2018 som 2019 och därefter stiga fram t.o.m. 2021. Även det strukturella sparandet bedöms ligga över den nya nivån på överskottsmålet och förstärkas i slutet av prognosperioden.

Återhämtningen i världsekonomin, som länge varit ojämn och svag, har under det senaste året breddats och blivit allt starkare. Alla de stora ekonomierna växer i god takt. Tillväxten har ökat särskilt mycket i euroområdet, som utgör Sveriges viktigaste exportmarknad. En stark avslutning på 2017 och fortsatt höga förtroendeindikatorer talar för att tillväxten i omvärlden blir hög även 2018. Vidare väntas sammansättningen av tillväxten i omvärlden bli mer gynnsam för svensk export än vad den har varit de senaste åren.

I de avancerade ekonomierna väntas tillväxten mattas av 2019, i takt med att resursutnyttjandet i många länder går mot ett balanserat läge då penningpolitiken gradvis normaliseras. Detta gäller framför allt i USA, som återhämtat sig snabbare ekonomiskt än många andra länder.

Under 2018 väntas tillväxten öka i flera av de framväxande ekonomierna, bland annat beroende på högre råvarupriser. I den kinesiska ekonomin pågår en omställning, från en export- och investeringsdriven tillväxt till en tillväxt som i större utsträckning drivs av inhemsk konsumtion. Det väntas innebära att tillväxten i Kina åter igen saktar in, efter att den tillfälligt ökat 2017.

Den sammanvägda BNP-tillväxten i de länder som är viktiga för Sveriges utrikeshandel bedöms bli 2,7 procent 2018 och därefter mattas av något.

3. Insatser och åtgärder för att möta huvudsakliga ekonomiska utmaningar

I detta kapitel redogörs övergripande för de insatser och åtgärder som regeringen har vidtagit och avser att vidta på områden som bedömts utgöra huvudsakliga ekonomiska utmaningar för svensk ekonomi och som också identifierats i den landsspecifika rekommendation som Sverige har fått inom ramen för den europeiska terminen.

I kommissionens förslag till landsspecifik rekommendation som publicerades den 22 maj 2017 framhålls sammanfattningsvis att Sveriges väntas följa stabilitets- och tillväxtpaktens regler. Kommissionen pekar på ett antal utmaningar som Sverige behöver hantera. En sådan utmaning utgör hushållens höga och ökande skuldsättning som bedöms utgöra en risk för den makroekonomiska stabiliteten. En relaterad utmaning utgör den svenska bostadsmarknaden som, enligt kommissionen, uppvisar strukturella brister och förblir en potentiell källa till instabilitet.

I rådets beslut från den 11 juli 2017 rekommenderas Sverige att under 2017 och 2018 vidta följande åtgärder:

Ta itu med risker kopplade till hushållens skuldsättning, särskilt genom att stegvis begränsa avdragsrätten för utgiftsräntor på bostadslån eller genom att höja fastighetsskatten, samtidigt som utlåningen på en alltför hög skuldkvotnivå tyglas. Främja bostadsinvesteringar och effektivisera bostadsmarknaden, bland annat genom att införa större flexibilitet i hyressättningen och genom att se över beskattningen av kapitalvinster.²

Den 7 mars 2018 presenterade kommissionen sitt vinterpaket inom den europeiska terminen som innehåller landsrapporter med fördjupade analyser av medlemsstaternas ekonomier och sociala situation. För de tolv medlemsstater som granskats inom ramen för det makroekonomiska obalansförfarandet redovisas även kommissionens djupanalyser, d.v.s. deras bedömning av huruvida makroekonomiska obalanser föreligger eller ej i dessa medlemsstater.

I den svenska landsrapporten³ bedöms Sveriges ekonomi mot bakgrund av kommissionens årliga tillväxtöversikt⁴ som presenterades den 22 november 2017 och som innehåller förslag till politiska prioriteringar och inriktning på

---

² 2017/C 261/26

³ SWD (2018) 225 final

⁴ KOM (2017) 690

den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken i EU för de kommande 12 månaderna (se kap. 1).

I landsrapporten för Sverige pekar kommissionen bland annat på att hushållens skuldsättning fortsatt att öka från en redan hög utgångsnivå och att de svenska bankerna är välkapitaliserade, men att det föreligger risker med deras växande exponering mot hushållens bolån. Vidare pekar kommissionen på ett antal strukturella ineffektiviteter på den svenska bostadsmarknaden, vilket bedöms påverka utbudet av bostäder negativt. Sverige bedöms ha gjort begränsade framsteg med att genomföra den landsspecifika rekommendationen från 2017.

Andra viktiga utmaningar för svensk ekonomi som lyfts fram i landsrapporten gäller etableringen av nyanlända på arbetsmarknaden och ökande skillnader i utbildningsresultat mellan olika grupper i samhället.

När det gäller framstegen med att uppnå de nationella målen inom Europa 2020-strategin anser kommissionen att Sverige uppvisar bra resultat vad gäller sysselsättningsgrad, utsläpp av växthusgaser, andel förnybar energi, andel unga med endast grundskoleutbildning, andel personer med högre utbildning samt fattigdomsrisk. Områden där framstegen fortfarande bedöms vara relativt svaga är energieffektivitet och FoU-mål. Vidare framgår av rapporten att Sverige bedöms prestera väl när det gäller indikatorerna i den sociala resultattavlan som kompletterar den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

Regeringen välkomnar de granskningar som görs inom ramen för den europeiska terminen. Det arbete som sker inom den europeiska terminen ser regeringen som ett sätt att uppmuntra till en ansvarsfull ekonomisk politik och att uppfylla de mål som medlemstaterna gemensamt kommit överens om. Granskningar som är väl underbyggda, behandlar medlemsstaterna likvärdigt och tar hänsyn till landsspecifika förhållanden är en central och viktig del av den europeiska terminen och därmed den ekonomisk-politiska samordningen på EU-nivå.

Av de utmaningar för svensk ekonomi som lyfts fram i landsrapporten för Sverige behandlas hushållens skuldsättning och bostadsmarknaden i detta kapitel. Övriga utmaningar behandlas i kapitel 4.

3.1 Privat skuldsättning

Sammanfattning – exempel på insatser och åtgärder

- Amorteringskravet för bolån har skärpts för de hushåll som från och med den 1 mars 2018 tar nya bolån som är stora i förhållande till sin inkomst.
- Finansinspektionens mandat att vidta makrotillsynsåtgärder har förstärkts genom lagändringar som trädde ikraft den 1 februari 2018.
- För att öka rörligheten på bostads- och arbetsmarknaden har reglerna för uppskov med kapitalvinst vid avyttring av privatbostad ändrats för avyttringar för försäljningar under perioden 21 juni 2016 till 20 juni 2020.
- Amorteringskrav har införts för nya bolånetagare med ikraftträdande för de aktuella föreskrifterna den 1 juni 2016.
- Finansinspektionen beslutade 2015 och 2016 att höja den kontracykliska kapitalbufferten.
- Basel 3-överenskommelsen genomfördes i Sverige 2014. Bland annat ska en större andel av institutens kapital vara av högre kvalitet. Även kapitalbuffertkrav har introducerats vilket inneburit högre kapitaltäckningskrav för de svenska instituten.
- Riskviktsgolvet på 15 procent för svenska bolån som infördes av Finansinspektionen 2013 höjdes till 25 procent 2014.
- Bolånetak infördes 2010: Nya lån bör inte överstiga 85 procent av bostadens marknadsvärde.

Regeringens syn på rekommendationen

Regeringen delar bedömningen att hushållens ökande skuldsättning utgör en risk för den makroekonomiska stabiliteten. En stor ökning av hushållens skulder har ofta tenderat att föregå djupare och mer utdragna konjunkturedgångar. Bostadspriserna och hushållens skulder har stigit i relativt snabb takt i Sverige sedan mitten av 1990-talet. Priserna ökade även i många andra OECD-länder under 1990-talet och i början av 2000-talet, men till skillnad från utvecklingen i dessa länder skedde ingen betydande prisnedgång i Sverige i samband med finanskrisen 2008 och 2009. Utlåningen till hushåll har ökat snabbt under de senaste åren och den årliga tillväxttakten uppgick till 7,0 procent i februari 2018. Tillväxttakten har stabiliserats på denna nivå det senaste året. Det är framför allt lån med bostäder som säkerhet som driver tillväxten. Bostadspriserna har ökat kraftigt under flera år, i synnerhet gäller detta för bostadsrätter. Under slutet av 2017 och början av 2018 sjönk dock bostadspriserna tillbaka något och den årliga tillväxttakten blev negativ.

En stor del av ökningen av bostadspriserna och hushållens skuldsättning sedan mitten av 1990-talet kan förklaras av strukturella och makroekonomiska faktorer. Allt fler hushåll äger sin bostad. Utbudet av bostäder i framför allt storstäder har dock ökat långsammare än befolkningen och de bostadsrelaterade skatterna har sänkts, särskilt i samband med att den statliga fastighetskatten ersattes av en kommunal fastighetsavgift 2008. Samtidigt har hushållens inkomster ökat i god takt och realräntan sjunkit. En kraftig nedgång i bostadspriserna kan få stor påverkan på hushållens förmögenhet. Om hushållens reala förmögenhet minskar finns en risk för att hushållen väljer att minska sin konsumtion, vilket i sin tur utgör en risk för den makroekonomiska stabiliteten.

Finansinspektionen bedömer i sin årliga rapport Den svenska bolånemarknaden att hushållen överlag har tillräckliga marginaler i sin ekonomi för att kunna hantera ränteökningar och inkomstbortfall. Undersökningen visar även att hushåll amorterar i en större utsträckning än tidigare och att trenden att hushåll över tid tar större och större lån i förhållande till sina inkomster är bruten. Detta bedöms minska risken för att banker och andra kreditinstitut ska göra kreditförluster på hushållens bolån.

Regeringen delar bedömningen att utformningen av skattesystemet kan påverka hushållens skuldsättning. Det är dock viktigt att upprätthålla stabila och förutsägbara regler för så viktiga beslut som köp av bostäder. Behovet av åtgärder på området måste ses långsiktigt och hanteras varsamt. Detta gäller särskilt frågan om ränteavdrag.

Utöver en utfasning av ränteavdragen rekommenderas Sverige en högre beskattning av privatägda fastigheter. I Sverige finns dock inget politiskt stöd för att skifta beskattningen i en sådan riktning. Den tidigare statliga fastighetskatten ändrades till det nuvarande systemet med kommunala fastighetsavgifter på grund av att den kritiserades för att vara orättvis och att den saknade folkligt stöd.

Insatser och åtgärder

En rad åtgärder har vidtagits för att stärka det finansiella systemets motståndskraft. För att säkerställa att bankerna håller en kapitalbas som täcker riskerna i den svenska bolåneportföljen införde Finansinspektionen i maj 2013 ett riskviktsgolv på 15 procent för svenska bolån. Finansinspektionen höjde sedan riskviktsgolvet till 25 procent i september 2014. Högre riskvikter gör att bankerna, givet den befintliga utlåningen, behöver finansiera sig med mer kapital. Åtgärden bedöms i viss mån öka kostnaden för bankernas finansiering.

Finansinspektionen meddelade den 28 mars 2018 att de föreslår att ändra metoden för tillämpningen av det nuvarande riskviktsgolvet för svenska bolån som i dag tillämpas i pelare 2 genom att ersätta det med ett krav inom ramen för artikel 458 i kapitaltäckningsförordningen.⁵ Den föreslagna åtgärden innebär att det kapitalkrav som tidigare ställdes genom riskviktsgolvet för svenska bolån i pelare 2 nu kommer ställas i pelare 1. Kreditinstitutens samlade kapitalbehov kommer inte att påverkas nämnvärt av den föreslagna åtgärden.⁶

Basel 3-överenskommelsen genomfördes i EU under 2014 genom att tillsynsförordningen (CRR) började gälla samt att kapitaltäckningsdirektivet (CRD4) genomfördes i svensk rätt. Det nya regelverket innebär att en större andel av kapitalkraven ska fyllas av kapital med högre kvalitet d.v.s. bättre förlustabsorberande förmåga. Genom det nya regelverket har även kapitalbuffertkrav introducerats, vilket har inneburit högre kapitaltäckningskrav för de svenska instituten, särskilt för de systemviktiga instituten. Finansinspektionen beslutade i juni 2015 att den kontracykliska kapitalbufferten ska höjas från 1,0 procent till 1,5 procent med start i juni 2016. Finansinspektionen beslutade sedan i mars 2016 att den kontracykliska kapitalbufferten ska höjas ytterligare, till 2,0 procent. Den senaste höjningen av den kontracykliska kapitalbufferten började gälla i mars 2017.

Regeringen anser att det är av central betydelse att vidta väl avvägda åtgärder för att dämpa ökningstakten i hushållens skuldsättning, så att inte åtgärderna utlöser en snabb och okontrollerad nedgång av bostadspriserna, med betydande negativa effekter på tillväxt och sysselsättning som följd. I detta sammanhang vill regeringen betona vikten av att följa upp effekterna av vidtagna åtgärder. Under hösten 2010 beslutade Finansinspektionen om ett s.k. allmänt råd för lån med bostaden som pant; det s.k. bolånetaket innebär att nya lån inte bör överstiga 85 procent av bostadens marknadsvärde. Finansinspektionens årliga bolåneundersökningar har visat att andelen hushåll med nya bolån med belåningsgrader över 85 procent har minskat kraftigt sedan 2010.

Ökade amorteringar innebär att hushållens skuldsättning på sikt minskar, vilket förbättrar hushållens motståndskraft mot störningar. Lagförslaget om amorteringskrav, som ger Finansinspektionen mandat att utfärda föreskrifter avseende amorteringskrav på nya bolån trädde i kraft den 1 maj 2016. Därefter

---

⁵ I kapitaltäckningsregelverket delas kapitalkravet upp mellan krav i pelare 1 som omfattar minimikapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker och krav i pelare 2 som hanterar kapitalkrav för övriga risker som inte tas upp i pelare 1.

⁶ https://www.fi.se/contentassets/11fa1b82c138409b8a0d6c66e954b17c/remisspromemoria_artikel458.pdf

har Finansinspektionen, efter regeringens godkännande, beslutat om föreskrifter om amorteringskrav, som trädde i kraft den 1 juni 2016. Finansinspektionens analys visar att amorteringskravet har lett till att hushåll köper billigare bostäder och tar mindre bolån än vad de skulle ha gjort om inget amorteringskrav hade funnits. Hushållens skuldsättning har dock även efter amorteringskravets ikraftträdande fortsatt öka i hög takt. Den 1 mars 2018 skärptes amorteringskravet för de hushåll som tar stora bolån i förhållande till sin inkomst. Åtgärden bedöms i nuläget påverka knappt 15 procent av nya bolånetagare.

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 februari 2018 har Finansinspektionen möjligheter att, efter regeringens medgivande, vidta ytterligare makrotillsynsåtgärder för att motverka obalanser på kreditmarknaden. Dessa åtgärder bör utgöra olika typer av begränsningar i fråga om kreditgivning till hushåll och företag som exempelvis begränsningar av hur stora lån och ränteutgifter som kredittagare kan anses klara av i förhållande till sina ekonomiska förutsättningar. Lagändringarna baserades på en politisk överenskommelse som regeringen träffade med de borgerliga partierna och Vänsterpartiet i oktober 2016.

Regeringen delar även bedömningen att skattesystemet kan påverka rörligheten på bostadsmarknaden. De senaste årens förändringar av bostadsbeskattningen har gått i riktning mot en minskad löpande beskattning och en ökad beskattning vid transaktionstillfällen. För att öka rörligheten på bostads- och arbetsmarknaden har reglerna för uppskov med kapitalvinst vid avyttring av privatbostad ändrats fr.o.m. 1 januari 2017. Ändringen innebär att taket för uppskovsbelopp har slopats för avyttringar av privatbostäder som sker under perioden 21 juni 2016–30 juni 2020. Dessutom har metoden för att beräkna uppskovets storlek vid köp av billigare bostad ändrats så att den, utom i undantagsfall, är mer generös.

3.2 Bostadsmarknaden

Sammanfattning – exempel på insatser och åtgärder

- Regeringen har föreslagit förtydliganden av kravet på detaljplan i plan- och bygglagen som gör det enklare att bedöma när detaljplan krävs.
- I syfte att skapa incitament för att följa de tidsfrister som gäller för beslut har regeringen föreslagit att det i plan- och bygglagen införs ett system med avgiftsreduktion när tidsfrister för beslut i ärenden om lov och förhandsbesked samt startbesked efter anmälan överskrids.
- För att främja den digitala utvecklingen har regeringen föreslagit en ändring i plan- och bygglagen som innebär att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ska få meddela föreskrifter om standarder samt lämnat särskilda uppdrag till Boverket och Lantmäteriet.
- Regeringen har beslutat om ändringar i investeringsstödet till anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande i syfte att ytterligare öka utbudet av bostäder som fler hushåll kan efterfråga.
- Länsstyrelsen har fått permanent tillskott av medel för handläggning och rådgivning för att möta behovet av bostäder. Länsstyrelsernas instruktion har ändrats med tillägget att länsstyrelserna i sin verksamhet ska verka för att behovet av bostäder tillgodoses.
- En samordnare har haft i uppdrag att möjliggöra en stor samlad exploatering för att skapa förutsättningar för nya hållbara städer. En samordningsfunktion för komplicerade planeringsförutsättningar har därefter inrättats.
- Akademiska hus ska medverka till att möjliggöra byggandet av 28 000 nya bostäder fram till 2028.
- Systemet med kreditgarantier för bostadsbyggande har utvärderats och behovet av andra statliga verktyg har setts över i syfte att förbättra finansieringsförutsättningarna. Betänkandet Lån och garantier för fler bostäder (SOU 2017:108) har remitterats.

Regeringens syn på rekommendationen

Regeringens delar bedömningen att det finns stora utmaningar på den svenska bostadsmarknaden. Det finns behov av ytterligare reformer för att öka utbudet av bostäder, bland annat genom att skapa förutsättningar för ökad nybyggnation och att främja ökad rörlighet på bostadsmarknaden. Hyressättningsystemet är konstruerat för att skapa en balans mellan hyresgästernas rätt till trygghet i sitt boende och skäligen hyror för såväl den enskilde hyresgästen som fastighetsägarna. Höjda hyror i det befintliga beståndet torde inte nämnvärt påverka utbudet av nybyggda hyresbostäder. För att förbättra förutsebarheten och underlätta nybyggnation infördes för ca tio år sedan undantagsregeln om s.k. presumtionshyra. Presumtionshyra möjliggör för parterna att vid förhandlingen om hyran för nybyggda hyresbostäder göra avsteg från reglerna om bruksvärdeshyra.

Insatser och åtgärder

Bostadsbyggande, mätt som antalet färdigställda bostäder, har under närmare 20 års tid släpat efter i förhållande till befolkningsutvecklingen. Under de senaste åren har dock antalet färdigställda bostäder ökat markant och uppgick 2017 till ca 53 500⁷ bostäder, en nivå som inte har överträffats sedan 1991. Även antalet påbörjade bostäder har ökat kraftigt. År 2013 påbörjades sammanlagt 33 400 bostäder, inklusive nettotillskott genom ombyggnad. Året därpå påbörjades 39 400 bostäder, 2015 påbörjades 51 300 bostäder, 2016 var antalet 63 300 bostäder för att 2017 uppgå till nästan 68 000 bostäder. 2018 bedöms antalet påbörjade bostäder minska för första gången sedan 2012. En fortsatt hög byggtakt förutsätter att produktionen i hög grad riktas mot hushåll med lägre köpkraft.

År 2016 infördes ett investeringsstöd för anordnande av nya hyresbostäder och bostäder för studerande. Stödet är förenat med vissa villkor, bland annat en viss högsta hyresnivå som ska gälla i 15 år i enlighet med reglerna i hyreslagen om så kallad presumtionshyra. Ett annat villkor är att stödmottagaren vid uthyrning inte får ställa andra villkor vad gäller hyresgästens inkomster än vad som framgår av Boverkets föreskrifter. Fram t.o.m. mars 2018 har investeringsstöd beviljats för anordnandet av mer än 11 000 bostäder.

Regeringen har föreslagit vissa förtydliganden av kravet på detaljplan i plan- och bygglagen som innebär att det blir enklare att bedöma när detaljplan krävs

---

⁷ Källa: Boverket.

och när detaljplan inte krävs (prop. 2017/18:167). Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Regeringen har föreslagit att det genom ändringar i plan- och bygglagen införs ett system med avgiftsreduktion när tidsfrister för beslut i ärenden om lov och förhandsbesked samt startbesked efter anmälan överskrids (prop. 2017/18:210). Genom förslaget tydliggörs när en tidsfrist börjar löpa, när den upphör och vilka förutsättningar som finns för att förlänga fristen. Förslaget syftar till att skapa incitament för att följa de tidsfrister som gäller för beslut. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

En statlig samordnare har uppdragits att identifiera dels kommuner där det finns framtagna planer för en större mängd bostäder som av något skäl inte kan genomföras, dels områden som inte finns med i befintliga planer där det på längre sikt finns möjlighet till helt nya städer. Avtal har tecknats med tre kommuner avseende sex områden; därtill har avsiktsförklaringar tecknats med ytterligare två kommuner. I januari 2018 inrättades en samordningsfunktion för komplicerade planeringsförutsättningar.

Regeringen har gett Boverket i uppdrag att bygga upp och förvalta en webbplats med information där särskilt utländska byggherrar och byggföretag lätt ska kunna hitta information om byggregler, information om planprocessen, arbetsmiljöreregler, avtalsvillkor med mera på arbetsmarknaden. Syftet är att underlätta för utländska företag att etablera sig och verka i Sverige för att bygga bostäder. Webbplatsen, som ska vara på engelska, ska vara i drift under sommaren 2018. En utredning ska göras avseende om webbplatsen ska finnas tillgänglig på andra språk utöver engelska.

Byggrättsutredningen (N2017:06) har i uppdrag att kartlägga kommunernas möjligheter att säkerställa att befintliga byggrätter tas i anspråk i enlighet med gällande detaljplaner. Om det finns behov av att förstärka kommunernas möjligheter i detta avseende, ska utredaren lägga fram förslag som tillgodoser behovet. Syftet med utredningen är att kommunerna i högre utsträckning än i dag ska kunna säkerställa att i detaljplaner tillskapade byggrätter tas i anspråk utan onödigt dröjsmål. Utredningen beräknas avsluta sitt arbete senast 31 maj 2018.

Privatpersoners upplåtelse av den egna bostaden är ett viktigt komplement till den ordinarie bostadsmarknaden. Kommittén för modernare byggregler ska bland annat undersöka hur byggregelverket kan underlätta en anpassning av bostaden och stimulera till nyproduktion med en uthyrningsdel.

Utredningar och uppdrag

En utredare har haft i uppdrag att utvärdera systemet med kreditgarantier för bostadsbyggande, vid behov föreslå hur dessa kan utvecklas för att skapa förbättrade finansieringsförutsättningar för ny- och ombyggnad av bostäder samt se över behovet av andra statliga verktyg med syfte att förbättra finansieringsförutsättningarna (dir. 2017:1). Uppdraget redovisades i december 2017 och betänkandet Lån och garantier för fler bostäder (SOU 2017:108) har remitterats.

Översiktsplaneringen ska utvecklas. En särskild utredare ska utreda och lämna förslag på hur översiktsplaneringen kan utvecklas för att underlätta efterföljande planering m.m. och hur dialogen mellan staten och kommunen om fysisk planering i större omfattning ska kunna hanteras inom ramen för översiktsplaneringen (dir. 2017:6). Delredovisningar ska göras i juni 2017 och maj 2018 och slutbetänkande avlämnas i januari 2019.

En särskild utredare ska kartlägga kommunernas möjligheter att säkerställa att befintliga byggrätter tas i anspråk i enlighet med gällande detaljplaner. Om det finns behov av att förstärka kommunernas möjligheter i detta avseende, ska utredaren lägga fram förslag som tillgodoser behovet. Syftet med utredningen är att kommunerna i högre utsträckning än i dag ska kunna säkerställa att i detaljplaner tillskapade byggrätter tas i anspråk utan onödigt dröjsmål. Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2018.

Boverket ska beskriva konkurrensituationen inom bygg- och byggmaterialindustrierna i andra länder, särskilt inom EU, när det gäller konkurrens och kostnadsutveckling inom bygg- och byggmaterialindustrierna, i synnerhet med avseende på bostadsbyggandet. I uppdraget ligger också att redovisa hur man i dessa länder verkar för en sund konkurrens inom sektorn. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 30 november 2018.

Särskilt om digitalisering

Arbetet med att ta fram grundkartor, detaljplaner och planbestämmelser har blivit alltmer digitaliserat. Samtidigt saknas enhetliga standarder för detta arbete, vilket bland annat leder till att möjligheterna att hantera informationsflöden mellan myndigheter och att göra sammanställningar av gällande detaljplaner är bristfälliga. Det är därför angeläget att sådana standarder tas fram. För att skapa förutsättningar för det har regeringen föreslagit en ändring i plan- och bygglagen som innebär att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ska få meddela föreskrifter om

standarder för utformning av grundkartor, detaljplaner och planbeskrivningar (prop. 2017/18:132). Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018.

Regeringen har gett Boverket i uppdrag att verka för en effektiv och enhetlig tillämpning av plan- och bygglagen i digital miljö (N2017/07543/PBB). Det innefattar främjandet av digital planerings- och bygginformation, standarder, gränssnitt och informationsflöde mellan samhällsbyggandets aktörer. Boverket ska vid behov lämna författningsförslag som innebär krav på digital planerings- och bygginformation, standarder, gränssnitt och informationsflöde mellan samhällsbyggandets aktörer. Regeringens övergripande målsättning är en effektivare plan- och bygglag, som kan bidra till ett ökat bostadsbyggande och en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2020.

Regeringen har gett Lantmäteriet i uppdrag att under tre år med start 2018 driva en kompetenssatsning om digitaliseringens möjligheter i plan- och byggprocessen (N2017/07544/PBB). Målsättningen med uppdraget är att bidra till en effektivare och mer enhetlig digitaliserad plan- och byggprocess, vilket är en del i det övergripande målet att få till stånd fler bostäder. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2020.

4. Framsteg mot målen i Europa 2020-strategin

Medlemsstaterna har fastställt nationella mål inom samma områden som de övergripande Europa 2020-målen med hänsyn till deras relativa utgångslägen och nationella förutsättningar och i enlighet med nationella beslutsprocesser.

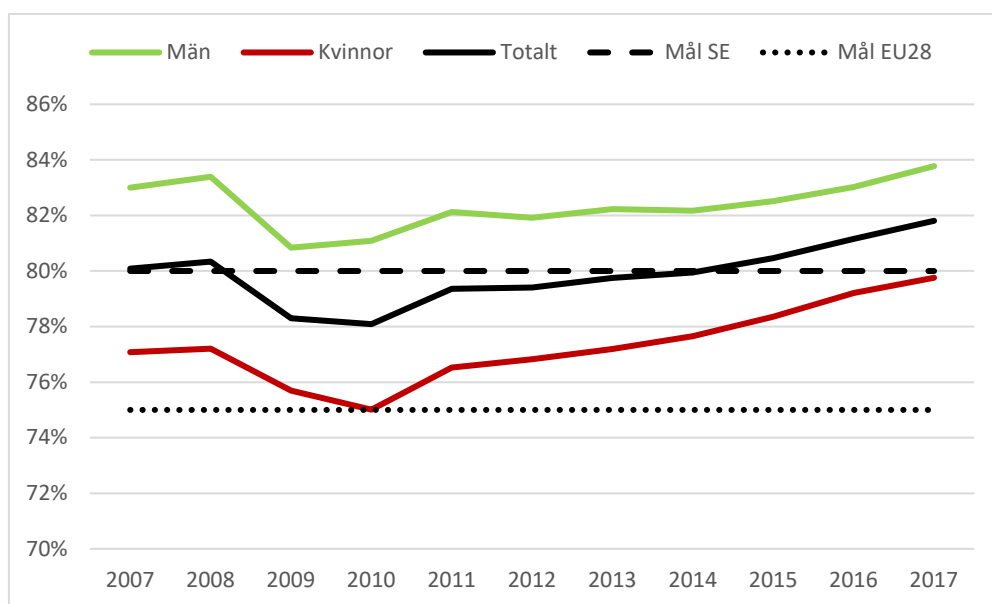
4.1 Sysselsättningsmålet

Sveriges nationella mål

Att eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till väl över 80 procent för kvinnor och män i åldrarna 20–64 till år 2020.

Höjningen ska främst ske i grupper med en svag förankring på arbetsmarknaden, såsom unga och utrikes födda, och genom att motverka långa perioder utan arbete. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män ska minska genom en ökning av kvinnors sysselsättningsgrad.

Diagram 1. Utvecklingen av sysselsättningsgraden för kvinnor och män 20–64 år i Sverige 2007–2017 jämfört med Europa 2020 målet för Sverige (väl över 80 %) samt för hela EU (75 %)

Källa: Statistiska centralbyrån, AKU.

Lägesbeskrivning

Sysselsättningsgraden för personer i åldersgruppen 20–64 år uppgick 2017 till i genomsnitt 82 procent (80 procent för kvinnor och 84 procent för män). Sedan 2007 har sysselsättningsgraden ökat med 1,7 procentenheter (2,7 procentenheter för kvinnor och 0,8 procentenheter för män). Sverige har med undantag för år 2009 haft högst sysselsättningsgrad i EU under hela den senaste tioårsperioden. Enligt Eurostat var sysselsättningsgraden 10 procentenheter högre i Sverige än genomsnittet i EU28 år 2016.

Utvecklingen i Sverige har under den senaste tioårsperioden varit särskilt stark bland äldre (55–64 år) där sysselsättningsgraden har stigit med 6,4 procentenheter till 77 procent 2017. Även om särskilt ungdomar och utrikes födda påverkades negativt av finanskrisen har sysselsättningsutvecklingen sedan dess varit positiv. Totalt sett steg sysselsättningsgraden med 2,9 procentenheter till 45 procent för unga 15–24 år och med 3,2 procentenheter till 70 procent för utrikes födda 20–64 år.

Det har tidigare tagit upp till tio år innan hälften av de nyanlända har etablerat sig på arbetsmarknaden. Enligt den senaste årsstatistiken från SCB går det nu snabbare. Nästan hälften, 48,5 procent, av dem som mottogs 2011 hade jobb efter fem år. Bland nyanlända män var varannan, 49,3 procent, i arbete efter tre år. För kvinnor tar det dock tio år innan minst hälften har arbete.

Regeringen har även infört ett arbetslöshetsmål som innebär att Sverige ska ha lägst arbetslöshet i EU år 2020. Målet ska nås genom att antalet kvinnor och män som arbetar och antalet arbetade timmar i ekonomin ökar.

Insatser och åtgärder

Alla som kan jobba ska jobba

Sveriges regering satsar på att stärka insatserna inom arbetsmarknadsområdet och nyanländas etablering. Anställningsstöden görs färre, enklare och mer kraftfulla och ett nytt regelverk träder i kraft från och med den 1 maj 2018. Fem anställningsstöd blir ett – Introduktionsjobb. Introduktionsjobb riktar sig till personer som är långtidsarbetslösa eller är nyanlända. Introduktionsjobben kan kombineras flexibelt med utbildning, både för att stärka den enskilda individen och för att möta kompetensbehov hos arbetsgivare.

Alltför många personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga står utan arbete. Samhall AB spelar en viktig roll för att personer ska kunna få ett arbete om de har en funktionsnedsättning som

medför nedsatt arbetsförmåga och inte kan få ett jobb genom andra åtgärder. Regeringen har beslutat att tillföra medel till bolaget för att fler personer ska kunna få en anställning, förbättra möjligheterna att uppfylla det arbetsmarknadspolitiska uppdraget och skapa fler övergångar till anställningar utanför bolaget. För att stärka förutsättningarna för ökad sysselsättning och förbättrat arbetsmarknadsdeltagande höjde regeringen i februari 2017 taket för lönebidrag för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Taket kommer även att höjas stegvis åren 2018, 2019 och 2020.

Sex av tio personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och som beviljats lönestöd (lönebidrag och skyddat arbete) är män. Arbetsförmedlingen gjorde 2015 en fördjupad analys av könsfördelningen avseende lönebidrag och fortsatta analyser och aktiviteter ska genomföras i syfte att bidra till jämställdhet inom samtliga stödformer.

Regeringens satsningar på åtgärder för att fortsätta skapa ett hållbart mottagande och en effektiv etablering av nyanlända har förstärkts. Som en del av regeringens satsningar för att fler arbetslösa övergår till utbildning har regeringen bland annat infört en utbildningsplikt som trädde i kraft den 1 januari 2018. Utbildningsplikten innebär att alla nyanlända som tar del av Arbetsförmedlingens etableringsinsatser, och som bedöms vara i behov av utbildning för att kunna komma i arbete, kan anvisas att söka och ta del av utbildning.

Regeringen och vissa av arbetsmarknadens parter är överens om att s.k. etableringsjobb bör införas. Etableringsjobben ska möjliggöra för nyanlända och långtidsarbetslösa att få anställning hos en arbetsgivare som omfattas av ett kollektivavtal om etableringsjobb. Etableringsjobb baseras på ett förslag från arbetsmarknadens parter och kommer att innebära en helt ny modell för att nyanlända och långtidsarbetslösa ska få en anställning. Syftet är att fler ska etablera sig på arbetsmarknaden, samt att underlätta arbetsgivarnas framtida kompetensförsörjning.

Etableringsperioden tenderar att vara särskilt utdragen för kvinnor, i synnerhet för kvinnor med kort utbildning. Kvinnor tar också del av arbetsmarknadspolitiska insatser i lägre utsträckning än män under tiden i etableringsuppdraget. Arbetsförmedlingen arbetar utifrån en handlingsplan, framtagen på uppdrag av regeringen, för att minska arbetslösheten bland utrikes födda kvinnor.

Goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män

Regeringen har genomfört flera åtgärder för att stärka arbetet på arbetsmiljöområdet och förebygga utslagning från arbetslivet. Under 2018 genomförs en halvtidsavstämning av regeringens arbetsmiljöstrategi.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap inrättas den 1 juni 2018. Myndigheten ska samla och sprida kunskap och forskningsresultat om arbetsmiljö och utvärdera arbetsmiljöpolitiken.

Regeringen genomför en treårig satsning på myndighetsgemensam kontroll för att motverka fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Åtta myndigheter har fått uppdrag och medel för att utveckla ändamålsenliga och effektiva metoder. Arbetsmiljöverket ska samordna metodutvecklingen och samråda med arbetsmarknadens parter i syfte att utveckla former för att ta tillvara deras kunskap och erfarenheter.

4.2 Utbildningsmålet

Sveriges nationella mål

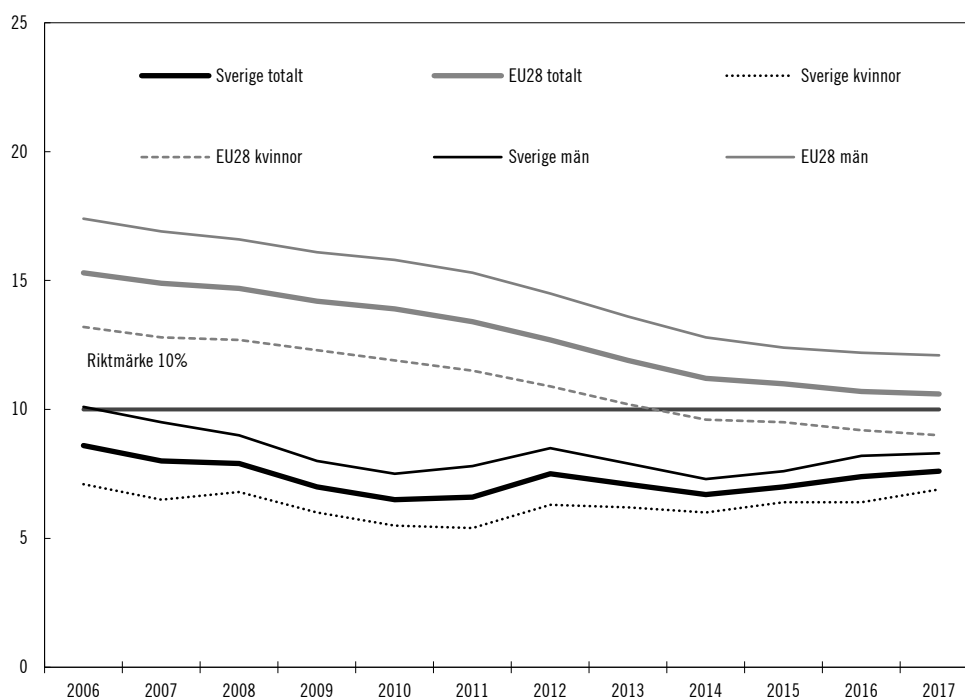
- Att andelen 18–24-åringar som har mindre än två års utbildning på gymnasial nivå och som inte heller deltar i någon form av studier ska vara mindre än 7 procent 2020.

- Att andelen 30–34-åringar med minst två års eftergymnasial utbildning ska uppgå till 45–50 procent 2020.

Lägesbeskrivning

Andelen svenska 18–24-åringar utan minst tvåårig utbildning på gymnasial nivå och som inte befinner sig i utbildning har ökat kontinuerligt sedan 2014 och uppgick 2017 till 7,6 procent (8,3 procent bland män och 6,9 procent bland kvinnor), vilket är bättre än EU:s riktmärke. Ökningen jämfört med 2014 uppgår till knappt en procentenhet men Sverige uppnår ännu inte det nationella målet på 7 procent.

Diagram 2. Andel svenska 18–24-åringar utan minst tvåårig utbildning på gymnasial nivå och som inte befinner sig i utbildning (2017)

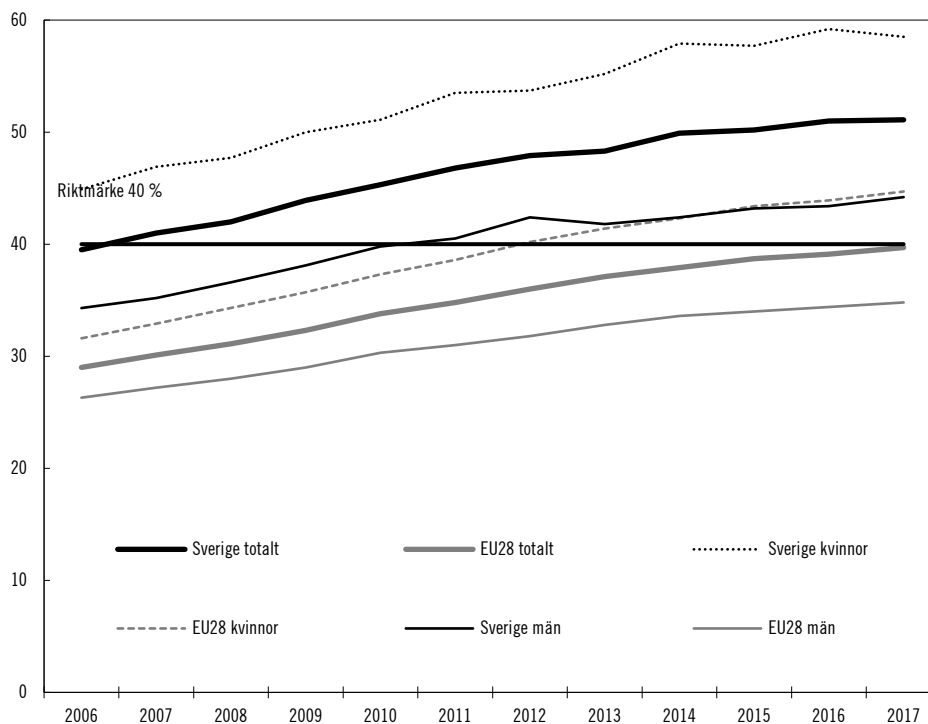

Källa: Eurostat.

Andelen 30–34-åringar som har minst två års eftergymnasial utbildning uppgick 2017 till 51,1 procent (44,2 procent bland män och 58,5 procent bland kvinnor), vilket ligger över både EU:s riktmärke och Sveriges nationella mål.

Diagram 3. Andel kvinnor och män 30–34 år med minst två års eftergymnasial utbildning (2017)

Källa: Eurostat.

Insatser och åtgärder

Insatser för att fler ungdomar ska fullfölja en utbildning på gymnasial nivå

Regeringen har ett fortsatt fokus på att höja kunskapsnivån, förbättra kvaliteten i undervisningen och öka jämlikheten i den svenska skolan. Jämlikheten i skolan har dock försämrats över tid och skillnader i resultat mellan skolor har ökat. Socioekonomiska faktorer har betydelse för resultaten och regeringen har därför beslutat om en kraftig förstärkning av den statliga finansieringen av förskoleklassen och grundskolan. Det statliga stödet, som efter tre års infasning beräknas uppgå till 6 miljarder kronor per år, fördelas till huvudmännen utifrån elevernas socioekonomiska bakgrund. Regeringen har även föreslagit att det ska anges i skollagen att huvudmännen för förskoleklassen, grundskolan och gymnasieskolan aktivt ska verka för en allsidig social sammansättning av eleverna på sina skolenheter.

Regeringen har även tillsatt en utredning om regional planering och dimensionering av gymnasial utbildning. Syftet är bland annat att förbättra tillgången till ett allsidigt och brett utbud av utbildningar av hög kvalitet, att främja en likvärdig utbildning och minska segregationen i gymnasieskolan.

Regeringen fortsätter att genomföra insatser för att förbättra undervisningen och studieresultaten för nyanlända elever. Skolverket har ett omfattande uppdrag att genomföra systematiska insatser i syfte att stärka huvudmännens förmåga att erbjuda nyanlända elever en utbildning av hög och likvärdig kvalitet. Nyanlända elever som kommer i grundskolans senare årskurser är en särskilt utsatt grupp. Regeringen lämnar därför flera förslag som syftar till att nyanlända elever som kommer till Sverige i högstadiet ges bättre möjligheter att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program, bland annat ska rätten till studiehandledning på modersmålet stärkas.

Regeringen vill även att fler ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning och föreslår därför i propositionen En gymnasieutbildning för alla (prop. 2017/18:183) en rad förbättringar för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Förslagen handlar till stor del om ett ökat fokus på helheten i elevens utbildning och tydligare krav på introduktionsprogram. Skolverket har fått i uppdrag att stödja huvudmän och rektorer att skapa bättre möjligheter för elever på introduktionsprogram att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning. Därutöver avsätts 300 miljoner kronor per år 2018–2020 till att stärka gymnasieskolans introduktionsprogram.

För att ge unga som varken arbetar eller studerar bättre förutsättningar att återgå till studier och arbete tog regeringen 2015 fram strategin Vagar framåt – strategi för unga som varken arbetar eller studerar och tillsatte en samordnare för denna målgrupp. Samordnaren har bland annat haft i uppdrag att främja samverkan kring insatser för unga som varken arbetar eller studerar mellan olika aktörer på nationell, regional och lokal nivå samt lämna förslag på framtida insatser. Samordnaren lämnade sitt slutbetänkande till regeringen i februari 2018. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har fått i uppdrag att ge ett fortsatt stöd till kommuner som arbetar med målgruppen och att arbeta vidare med samordnarens förslag.

2017 infördes ett nytt rekryterande stöd, studiestartsstödet, som syftar till att underlätta för personer med kort utbildning och stora utbildningsbehov att studera på grundläggande eller gymnasial nivå och därigenom stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Deltagandet i studier med studiestartsstöd ökar inte i den takt som beräknats i budgetpropositionen för

2018. Regeringen lämnar därför i vårbudgeten förslag på bland annat informationsinsatser för att fler personer som är i behov av vuxenutbildning ska kunna påbörja studier.

Insatser för att öka andelen med eftergymnasial utbildning

Regeringen genomför en satsning på ett kunskapslyft för att ge människor ökad chans att utbilda sig och få ett jobb. Sammanlagt kommer kunskapslyftet 2021 att motsvara ca 100 000 platser inom yrkeshögskolan, regionalt yrkesvux, folkhögskolan och universitet och högskolor. I satsningen ingår samhällsviktiga högskoleutbildningar, bland annat ingenjörutbildningarna och läkarutbildningen.

4.3 Målet för ökad social delaktighet

Sveriges nationella mål

Att öka den sociala delaktigheten genom att minska andelen kvinnor och män 20–64 år som är utanför arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna till väl under 14 procent 2020.

Lägesbeskrivning

Andelen kvinnor och män 20–64 år som är utanför arbetskraften enligt Sveriges nationella mål fortsätter att minska och uppgick 2017 till 11,4 procent vilket är en minskning med 137 000 personer sedan 2010. Andelen kvinnor och män i risk för fattigdom enligt den övergripande EU-indikatorn uppgick år 2016 till 16,2 procent (17,3 procent bland kvinnor och 15,2 procent bland män).

Tabell 2. Andel kvinnor och män 20–64 år som är utanför arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Totalt	14,4 %	13,4 %	13,1 %	12,7 %	12,6 %	12,4 %	12,0 %	11,4%
Kvinnor	17,3 %	15,9 %	15,5 %	15,0 %	14,8 %	14,5 %	14,7 %	13,4%
Män	11,6 %	10,9 %	10,7 %	10,5 %	10,4%	10,3 %	9,4 %	9,4%

Källa: Eurostat och egna beräkningar.

Insatser och åtgärder

Utöver nedan bedöms ett flertal reformer som tas upp under kapitel 4.1 och 4.2 ha stor bäring på det nationella målet för ökad social delaktighet. Exempelvis lyfts ökad sysselsättning bland kvinnor och män under kapitel 4.1 och ökad jämlik inom skolan i kapitel 4.2. Nedan redovisas även insatser som bedöms bidra till Europa 2020-strategins mål för social delaktighet.⁸

Statsbidrag till avgiftsfria lovaktiviteter

Regeringen satsar 200 miljoner kronor årligen under 2016–2019 på sommarlovsaktiviteter som är avgiftsfria för barn i åldern 6–15 år. Under 2017 har samtliga kommuner rekviderat medel. Den samlade bedömningen är att medlen hittills bidragit till att uppnå syftet med bidraget; ge stimulans och personlig utveckling, likabehandling, deltagande för olika kön, integrationsfrämjande och skapande av nya kontaktytor.

Regering har även beslutat att under 2018–2020 satsa 250 miljoner kronor till avgiftsfria aktiviteter för barn i åldern 6–15 år under övriga skollov. Lovaktiviteterna kan ses som ett komplement till de fritidsaktiviteter som kommunen tillhandahåller inom fritidshem och öppen fritidsverksamhet. Syftet är bland annat att stimulera både flickors och pojkars deltagande, främja integration, motverka segregation och skapa nya kontaktytor mellan barn med olika social bakgrund.

Höjd riksnorm i försörjningsstödet för barn

Regeringen har fattat beslut om höjd riksnorm för 2018 med 200 kronor per månad för barn och skolungdomar som går i gymnasiet. Genom påslaget kommer de ekonomiskt mest utsatta barnfamiljerna också att få en del av den höjda levnadsstandard som andra barnfamiljer får när barnbidraget och studiebidraget höjs den 1 mars 2018.

Arbete mot hemlöshet

Regeringen har satsat 120 miljoner kronor per år i tre år för att stötta ideella organisationer i deras arbete mot hemlöshet bland unga vuxna där psykisk ohälsa kan vara en bidragande orsak till hemlösheten. Socialstyrelsen har också fått regeringens uppdrag att fördela 25 miljoner kronor till de kommuner som har högst antal personer i akut hemlöshet i landet 2018. Medlen ska förstärka kommunernas arbete med att motverka hemlöshet och utestängning från

---

⁸ Europa 2020-strategins mål om social delaktighet är: Att främja social delaktighet, framför allt genom fattigdomsminskning, genom att sträva efter att åtminstone 20 miljoner människor ska komma ur en situation där de riskerar att drabbas av fattigdom och social utestängning.

bostadsmarknaden med fokus på att förbättra situationen för akut hemlösa kvinnor och män.

Reformer riktade mot hushåll med låg ekonomisk standard

I januari 2018 har underhållsstödet åldersdifferentierats, vilket innebär att stödet har höjts med 150 kronor per månad för barn som är 15 år eller äldre. I januari 2017 och i mars 2018 har även beloppsgränserna för prövning av nivån på bostadsbidraget till barnfamiljer höjts och kommer att höjas ytterligare under en fyraårsperiod. Av de föräldrar som mottar bostadsbidrag är 68 procent ensamstående föräldrar med barn, och av dessa är 85 procent kvinnor och 15 procent män. Även umgängesbidraget till föräldrar som har barnet tidvis boende hos sig höjdes i mars 2018.

Regeringen höjde i januari 2017 flerbarnstillägget för det tredje barnet inom ramen för barnbidraget. I mars 2018 höjdes barnbidraget med 200 kronor per barn och månad. Barnfamiljer, särskilt de med många barn, utgör en förhållandevis stor andel av hushållen med låg ekonomisk standard. Genom en höjning av flerbarnstillägget ges dessa familjer förbättrade ekonomiska förutsättningar.

Förbättringar för minskad sjukfrånvaro

Regeringen har sedan 2015 arbetat med att genomföra åtgärdsprogram för ökad hälsa och minskad sjukfrånvaro. Det har lett till en ökad medvetenhet och mobilisering bland olika aktörer och det kan nu konstateras att uppgången av sjukfrånvaron har brutits.

För att uppnå en långsiktigt stabil och låg sjukfrånvaro har regeringen givit Försäkringskassan i uppdrag att förstärka arbetet med att ge stöd till den enskilde individen i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. Vidare har regeringen gett uppdrag till Socialstyrelsen och Försäkringskassan att arbeta för förbättrat samarbete och dialog. Regeringen har även uppdragit åt Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen att i samverkan vidta förstärkta insatser för att underlätta sjukskrivnas återgång i arbete.

Förbättringar för pensionärer och höjd lägstaålder för uttag av allmän pension

En handlingsplan har tagits fram i syfte att åstadkomma mer jämställda pensioner. Handlingsplanen innehåller bland annat en översyn av grundskyddet inom ålderspensionssystemet. I december 2017 slöts en bred politisk överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner.

Överenskommelsen innebär bland annat att lägsta åldern för uttag av allmän pension successivt ska höjas från nuvarande 61 år till 64 år till år 2026.

Funktionshinderspolitiken

Riksdagen beslutade den 30 november 2017 om ett nytt nationellt mål för funktionshinderspolitiken och en ny inriktning för genomförandet av funktionshinderspolitiken. Målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till stärkt jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas. Regeringen redovisade även ett antal åtgärder som syftar till att bidra till det nationella målet för funktionshinderspolitiken, inom bland annat arbetsmarknads- och utbildningsområdet.

Ökad jämlikhet och jämställdhet i hälsa samt tillgång till hälso- och sjukvård av hög kvalitet

För att möjliggöra ett effektivare resursutnyttjande, ökad kvalitet och bättre tillgänglighet genomför regeringen en omfattande strukturreform av hälso- och sjukvården. Regeringen gör dessutom stora satsningar på att stärka kompetensförsörjningen inom vården, vilket också syftar till att förbättra tillgängligheten till vård. Under 2017 har regeringen beslutat om tre miljarder kronor som ska gå till att stimulera goda förutsättningar för sjukvårdens medarbetare.

4.4 Forsknings- och utvecklingsmål

Sveriges nationella mål

- Att offentliga och privata investeringar i forskning och utveckling ska uppgå till ungefär 4 procent av BNP 2020.

Lägesbeskrivning

Sammantaget uppskattas statens investeringar och övriga offentliga investeringar i forskning och utveckling (FoU) uppgå till 42,9 miljarder kronor 2017. Det motsvarar en andel av BNP på ca 0,98 procent vilket kan jämföras med 2015 och 2016 när andelen uppgick till 0,94 procent respektive 0,95 procent. Företagens investeringar i FoU uppgick till 95,6 miljarder kronor 2015, vilket är en ökning med 9,6 miljarder kronor sedan 2013. Tillsammans med offentliga avsättningar på 0,94 procent 2015 avsattes ca 3,24 procent av BNP på FoU 2015.

Insatser och åtgärder

År 2017 fördelades en tredjedel av de statliga medlen för forskning och utveckling genom utlysningar via de forskningsfinansierande myndigheterna Vetenskapsrådet, Vinnova, Formas, Forte, Rymdstyrelsen och Energimyndigheten. Fördelning genom utlysningar leder till konkurrens och höjer kvaliteten inom svensk forskning. De direkta medlen till universitet och högskolor utgjorde 50 procent av den totala statliga finansieringen av forskning och utveckling 2017. Regeringen har tillsatt en offentlig utredning om den offentliga finansieringen och styrningen av svenska universitet och högskolor som ska slutrapporteras i december 2018.

EU-SAM har uppdraget att samordna de statliga forskningsfinansiärerna i finansieringen av partnerskapsprogrammen. Under 2017 uppskattas den svenska finansieringen av partnerskapsprogrammen uppgå till 436 miljoner kronor.

Sverige fortsätter att avsätta stora resurser för konstruktion av forskningsinfrastruktur. Den europeiska spallationskällan (ESS) är sedan 2015 en så kallad ERIC (European Research Infrastructure Consortium). En särskild nationell samordnare för ESS utsågs 2016 och arbetade under 2017 med en nationell strategi för ESS som ska presenteras under 2018.

Regeringens har i den forskningspolitiska propositionen (prop. 2016/17:50) satt målbilden att forskningsresultat som tas fram med offentliga medel ska bli omedelbart tillgängliga när de publiceras, inom ramen för principen att forskare fritt får välja hur deras forskningsresultat ska publiceras. Detta ska gälla både publikationer och forskningsdata senast 2026. För forskare ska karriärvägarna göras tryggare och mer attraktiva och för att få en jämnare könsfördelning bland professorer har ett nationellt mål formulerats; att 50 procent av de nyrekryterade professorerna år 2030 ska vara kvinnor.

I den forskningspolitiska propositionen föreslås att ett samordningssekretariat inrättas för finansiering av internationellt forskningssamarbete utanför EU. Sekretariatet ska samordna statliga forskningsfinansiärers internationella samarbeten. Via sekretariatet tillförs 65 miljoner kronor fram till år 2020 för gemensamma internationella forskningssamarbeten.

4.5 Klimat- och energimål

Sveriges nationella mål

Riksdagen har antagit klimat- och energipolitiska mål för år 2020, varav tre också utgör Sveriges nationella mål inom Europa 2020-strategin:

– 40 procents minskning av utsläppen av växthusgaser jämfört med 1990. Målet gäller för de verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter inom EU (EU- ETS). Minskningen sker genom utsläppsreduktioner i Sverige och i form av investeringar i andra EU-länder eller internationella krediter. Regeringens ambition är att så långt som möjligt nå målen genom nationella insatser.

– Andelen förnybar energi ska 2020 utgöra minst 50 procent av den totala energianvändningen.

– 20 procent effektivare energianvändning till 2020. Målet uttrycks som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet med 20 procent mellan 2008 och 2020.

Sverige ska enligt EU:s ansvarsfördelning minska utsläppen av växthusgaser med 17 procent till 2020 jämfört med 2005 och öka andelen förnybar energi till 49 procent 2020.

Lägesbeskrivning

Målen för utsläppsminskningar och energieffektivisering bedöms som nåbara med befintliga styrmedel. Målet om förnybart uppnåddes redan 2012.

Utsläppen av växthusgaser i den icke-handlande sektorn hade år 2016 minskat med 30 procent jämfört med 1990. Det innebär att nivån för målet till 2020 redan har uppnåtts om utsläppsminskningar i andra länder nyttjas för de kvarstående 10 procentenheterna. Regeringens ambition är dock att så långt som möjligt nå målet med inhemska åtgärder. Utsläppen har minskat med 22 procent jämfört med 2005, vilket innebär att målet enligt EU:s ansvarsfördelning redan har uppnåtts. Energi- och koldioxidskatterna samt nedsättning och undantag av skatt för biobränslen har haft avgörande effekt på att minska utsläppen från bland annat transportsektorn, fjärrvärme och industrin i den icke-handlande sektorn.

Andelen förnybar energi i Sverige i förhållande till den slutliga energianvändningen har ökat stadigt sedan början av 1970-talet och uppgick 2016 till 54 procent. Andelen förnybar energi ligger således över både Sveriges

åtagande till 2020 enligt direktivet om 49 procent, och över det nationella målet om minst 50 procent andel förnybar energi till 2020. Bioenergi och vattenkraft står för den största delen, men även värmepumpar och vindkraft gav ett betydande bidrag.

När det gäller en effektivare energianvändning så har energiintensiteten (räknad som kvoten mellan tillförd energi och BNP i fasta priser) minskat med drygt 15 procent till och med 2016 jämfört med basåret 2008.

Insatser och åtgärder

Åtgärder för minskade växthusgasutsläpp

Regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2018 ytterligare klimatsatsningar: ett bonus-malus-system för nya lätta fordon, bränslebytet som främjar andelen förnybara bränslen samt en utökning av Klimatklivet som är ett investeringsprogram för konkreta klimatinsatser. Dessa insatser beräknas främst att påverka utsläppsutvecklingen efter 2020 men ändå att ha en marginell effekt på utsläppen fram till år 2020. Regeringen har även inrättat Industriklivet som ska stödja utvecklingen av klimatsmarta lösningar för att minska industrins processrelaterade utsläpp för att nå målet om netto-noll utsläpp senast år 2045 som gäller för verksamheter både inom och utanför systemet för handel med utsläppsrätter inom EU.

Åtgärder för förnybar energi

Riksdagen godkände under 2017 ett nytt mål för elcertifikatsystemet om ytterligare 18 TWh förnybar elproduktion till 2030. Detta genom en linjär upptrappning från år 2022 med 2 TWh per år fram till och med 2030.

Regeringen införde 2009 ett investeringsstöd till den som investerar i solceller. I vårändringsbudgeten för 2018 föreslår regeringen att ytterligare medel om 170 miljoner kronor tillförs för att förstärka investeringsstödet för solceller och för att ge länsstyrelserna möjlighet att omhänderta och snabbare besluta om ansökningar för detsamma. Ett stöd för de som investerar i energilagring infördes 2016. Regeringen har successivt ökat stödet och för 2018 uppgår satsningen till 1 145 miljoner kronor medan för 2019–2020 uppgår satsningen till 975 miljoner kronor per år. När det gäller vindkraft har regeringen under 2018 gett Energimyndigheten i uppdrag att varje år fördela 70 miljoner kronor i vindkraftspremier till Sveriges kommuner för öka antalet vindkraftsetableringar.

Regeringen har inrättat ett forum för smarta elnät, som har till uppgift att främja utvecklingen för smarta elnät med verktyg som kan skapa en effektiv elmarknad med aktiva kunder och som kan underlätta omställningen till ett förnybart energisystem. För att underlätta anslutning av förnybar elproduktion till elnätet och göra det möjligt att undanröja de problem med tröskeffekter som försvårar anslutningar infördes 2015 en ordning med förtida delning av nätförstärkningskostnader (förordning 2015:213).

Åtgärder för energieffektivisering

Regeringen genomför ett flertal insatser för att driva på en effektiv användning av energi. Energimyndigheten fick i augusti 2017 i uppdrag att ta fram sektorsstrategier för energieffektivisering och presenterade i januari 2018 vilken sektorsindelning de valt att arbeta vidare för att tillsammans med branschen ta fram strategier. Energimyndigheten har också fått i uppdrag att inrätta ett program för energieffektivisering i industriföretag. Programmet omfattar företag som genomfört en energikartläggning enligt lagen om energikartläggning i stora företag. Företagen kan söka stöd för miljöstudier eller merkostnaden för investering i energieffektiviseringsåtgärder. Satsningen omfattar totalt 125 miljoner kronor och pågår mellan 2018 och 2020.

5. Europeiska struktur- och investeringsfonderna 2014–2020

Partnerskapsöverenskommelsen

Sverige har ingått en partnerskapsöverenskommelse som ska fungera som en övergripande strategi och förbättra samordningen mellan de fyra Europeiska struktur- och investeringsfonderna Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden. Partnerskapsöverenskommelsen har som främsta syfte att bidra till att uppnå Europa 2020-målen och stärka EU:s och Sveriges konkurrenskraft. Överenskommelsen syftar även till att främja synergier och undvika överlappning mellan fonderna samt öka förutsättningarna för samordning med instrument på EU-nivå och nationell nivå.

Partnerskapsöverenskommelsen har tagits fram i brett partnerskap med berörda myndigheter och andra aktörer. Tillväxtverket, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige och Statens jordbruksverk har genom ett regeringsuppdrag, det så kallade fondsamordningsuppdraget, inlett ett fördjupat samarbete kring fondgemensamma frågor. En av insatserna är att inrätta nätverk för berörda aktörer inom en fondsamordningsgrupp. Fonderna ska investera i projekt som alla verkar för att Sverige ska uppnå Europa 2020-målen.

Investering för tillväxt och sysselsättning 2014–2020

Regionalfonden

Genomförandet av regionalfondens insatser påbörjades under 2015. Sverige har lyckats väl med att omsätta tillgängliga resurser i konkret handling. Närmare 60 procent av programmets sammanlagda budget var beviljad i slutet av 2016, vilket motsvarar 4,7 miljarder kronor. Inklusivt medfinansiering har närmare 10 miljarder investerats i 407 gemensamma utvecklingsprojekt i landet. Andelen beviljade medel i programmen indikerar goda möjligheter att uppnå målen. Insatserna syftar till stärkt regional konkurrenskraft och hållbar tillväxt. Utgångspunkten är att nationella och regionala satsningar ska komplettera varandra och skapa mervärden inom den regionala tillväxtpolitiken och verka för strukturförändrande insatser inom de prioriterade områdena innovation, entreprenörskap och grön ekonomi. Omkring 80 procent av de totala medlen om ca 16 miljarder kronor beräknas därför att gå till dessa tre prioriterade områden. Övriga medel går huvudsakligen till områdena informations- och kommunikationsteknologi

samt hållbara transporter. Totalt för alla nio program fördelas medlen (inklusive medfinansiering) på följande områden:

- Innovation, forskning och teknisk utveckling – 4,5 miljarder kronor.
- Entreprenörskap – 5,1 miljarder kronor.
- Energieffektivisering och grön ekonomi – 2,9 miljarder kronor.
- Ökad tillgång till, och användning av Informations- och kommunikationsteknik – 1,6 miljarder kronor.
- Hållbara transporter – 1,3 miljarder kronor.
- Tekniskt stöd – 0,6 miljarder kronor.

Europeiskt territoriellt samarbete 2014–2020

Samarbetsprogrammen är en del av EU:s sammanhållningspolitik vars syfte är att genom gränsöverskridande samarbete stärka konkurrenskraften i EU:s länder och regioner. Sverige deltar i totalt tretton olika samarbetsprogram. Under 2015 fattades de första besluten. Samtliga län i Sverige är berörda av minst ett av dessa program. Den totala omfattningen, inklusive EU-medel, medel från tredjeland samt offentlig och privat nationell medfinansiering, av de sex gränsregionala och tre transnationella programmen som Sverige deltar i, uppgår totalt till ca 13,7 miljarder kronor. Programmens huvudsakliga inriktning och avsatta medel, inklusive nationell medfinansiering är följande:

- Stärka forskning och innovation – 3,5 miljarder kronor.
- Skydd av miljön och hållbar användning av resurser – 2,3 miljarder kronor.
- Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi – 1,6 miljarder kronor.
- Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag – 1,3 miljarder kronor.
- Främja hållbara transporter – 2,3 miljarder kronor.
- Arbetskraftens rörlighet och livslångt lärande – 0,9 miljarder kronor.
- Anpassning till klimatförändringar – 0,7 miljarder kronor.
- Tekniskt stöd och Institutionell kapacitet – 1,1 miljarder kronor.

Socialfonden

Inom målet investering för tillväxt och sysselsättning genomförs vidare det svenska nationella socialfondsprogrammet 2014–2020. Programmet, som omfattar ca 13 miljarder kronor varav ungefär hälften nationell medfinansiering, ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad och en varaktigt ökad sysselsättning på lång sikt. En viktig utgångspunkt för

programmet är att det ska förstärka och utveckla den nationella arbetsmarknadspolitiken och bidra till att nå Europa 2020-strategins målsättningar. Insatserna syftar till att stimulera kompetensutveckling som stärker individers ställning på arbetsmarknaden, förstärka kopplingen mellan utbildning och arbetsliv, öka övergångarna till arbete bland personer som står långt ifrån arbetsmarknaden, samt underlätta ungas etablering i arbetslivet och deltagande i utbildning. EU:s sysselsättningsinitiativ för unga genomförs som en del av det nationella socialfondsprogrammet. Initiativet ska komplettera och utöka de befintliga arbetsmarknadspolitiska insatserna för unga i regionerna Sydsverige, Norra Mellansverige och Mellersta Norrland.

Under 2017 beviljades 107 ansökningar inom socialfondsprogrammet, till en total budget om ca 1,3 miljarder kronor. Sedan programmets start 2014 till och med 2017 har totalt 367 projektansökningar beviljats och 67 procent av programmedlen har in-tecknats. Genomförandet av socialfondsprogrammet hade inledningsvis stort fokus på insatser riktade till unga, inklusive sysselsättningsinitiativet för unga. Under 2018–2020 kommer insatser i huvudsak att riktas mot nyanlända som saknar eller har kort utbildning och som inte omfattas av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag. Andra prioriterade målgrupper är ungdomar med aktivitetsersättning, unga utrikesfödda kvinnor 15–24 år, kvinnor med funktionsnedsättningar som medför nedsatt arbetsförmåga som är 45 år och äldre samt långtidsarbetslösa 55 år och äldre.

Landsbygdsfonden

Landsbygdsfonden operationaliseras i Sverige genom Landsbygdsprogrammet vars totala budget för programperioden 2014–2020 är ca 37 miljarder kronor. Dessa medel är fördelade på programmets prioriteringar på följande sätt: Kunskap och innovation utgör programmets första prioritering som är horisontell och som saknar egen budget. I stället ska innovation och kunskapsöverföring främjas inom samtliga delar av program. Programmets tyngdpunkt ligger liksom i föregående programperioder på ersättningar för miljöinsatser. Därutöver har landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020, liksom i föregående programperioder, en bred profil med åtgärder som på olika sätt ska främja företagande på landsbygden, såväl inom som utanför lantbrukssektorn, och insatser för att göra det enklare att bo och bedriva verksamhet på landsbygden. Kunskapsöverföring och innovation är även fortsatt viktiga prioriteringar i programmet.

Tabell 3. Landsbygdsprogrammets prioriteringar 2014–2020

Prioritering	Andel av budget i procent
2. Jordbrukets konkurrenskraft	7,9
3. Livsmedelskedjan och djurvälstånd	4,2
4. Miljö	60,6
5. Klimat	1,6
6. Social inkludering och ekonomisk utveckling på landsbygden	21,8
TA-medel	4,0

Havs- och fiskerifonden

Havs- och fiskeriprogrammets tre övergripande mål som direkt kopplar till Europa 2020-målen är följande:

- Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag.
- Skydda miljön och främja en hållbar användning av naturresurserna.
- Främja sysselsättning.

Havs- och fiskeriprogrammets prioriteringar möjliggör stöd till utvecklingen för ett miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart fiske och vattenbruk. Regeringens förväntningar är att detta ger förutsättningar för tillväxt, stärkt konkurrenskraft och ökad sysselsättning inom berörda näringar utan att kompromissa med miljöskydd och en hållbar användning av naturresurserna. Programmet omfattar ca 1,5 miljarder kronor och efterfrågan på stöd har varit hög sedan programmet startat. Det har beviljats 365 ansökningar, om totalt ca 495 miljoner kronor, till och med december 2017.

Lokalt ledd utveckling

Lokalt ledd utveckling (LLU) har genomförts i alla fyra ESI-fonder genom integrerade flerfundsstrategier, som Local Action Group (LAG) har tagit fram och ansvarar för att genomföra. Lokalt ledd utveckling har skrivits in i tre program: landsbygdsprogrammet (där LLU är en del av programmet), havs- och fiskeriprogrammet (där LLU är en del av programmet) och regional- och socialfundsprogrammet för lokalt ledd utveckling (som finansieras av både socialfonden och regionala utvecklingsfonden). Budgeten för Lokalt ledd utveckling är ca 1,27 miljarder kronor (siffrorna avser endast EU-medel). Alla fyra ESI-fonder avsätter medel för Lokalt ledd utveckling. Merparten, 80 procent, är dock medel från landsbygdsfonden.

6. Institutionella frågor och deltagande av berörda parter

6.1 Institutionella frågor

Sveriges nationella reformprogram för 2018 är i främst baserat på regeringens förslag till åtgärder och reformambitioner i budgetpropositionen 2018 och 2018 års ekonomiska vårproposition. Vid framtagandet har hänsyn tagits till den landsspecifika rekommendation som Sverige fick inom ramen för den europeiska terminen 2017 och programmet återspeglar även de politiska prioriteringarna i kommissionens årliga tillväxtöversikt som Europeiska rådet ställde sig bakom den 22–23 mars 2018. Riksdagens finansutskott har informerats om det nationella reformprogrammet. Under rådets behandling av de landsspecifika rekommendationerna sommaren 2017 informerades och samrådde regeringen med riksdagen vid ett flertal tillfällen.

6.2 Överläggningar med arbetsmarknadens parter

För att utveckla dialogen med arbetsmarknadens parter inom europeiska terminen och den nationella beslutsprocessen har regeringen upprättat en referensgrupp med företrädare för berörda departement i Regeringskansliet och de centrala partsorganisationerna (Svenskt näringsliv, LO, TCO, SACO, Sveriges Kommuner och Landsting, Arbetsgivarverket) och Företagarna. Referensgruppen träffas regelbundet vid strategiska tidpunkter under året för att diskutera och samråda om genomförandet av strategin i Sverige. Som en del av regeringens ambitioner att stärka delaktigheten i det EU-relaterade arbetet har en ny arbetsform för samråden introducerats benämnd EU-sakråd. Syftet med EU-sakråd är att på ett systematiskt sätt ta till vara på expertis i olika sakfrågor inom det civila samhället och hos andra samhällsaktörer och därmed öka kvaliteten i regeringens beslutsunderlag. Sedan 2017 års nationella reformprogram färdigställdes har tre EU-sakråd om det nationella genomförandet av Europa 2020-strategin ägt rum med företrädare för parterna på tjänstemannanivå.

Statsministern har också tagit initiativ till möten benämnda EU-råd som en del i regeringens arbete för stärkt delaktighet i EU-relaterade frågor. Vid statsministerns EU-råd i oktober 2017 och i mars 2018 deltog representanter för de centrala arbetsmarknadsorganisationerna på ordförandenivå.

Arbetsmarknadens parter har i likhet med tidigare år inbjudits att bidra med texter till årets nationella reformprogram. I bilagan återfinns de underlag som har inkommit från parterna och som redogör för exempel på det arbete parterna bedriver i enlighet med strategins riktlinjer och målsättningar.

6.3 Lokal och regional förankring

En lokal och regional förankring av Europa 2020-strategins mål och intentioner i det regionala och lokala tillväxtarbetet i Sverige är avgörande för ett framgångsrikt genomförande. Regeringens nationella strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 innehåller prioriteringar för den regionala tillväxtpolitiken under perioden 2015–2020 och är vägledande för bland annat regionala utvecklingsstrategier, strukturfondsprogram och andra relevanta strategier och program i det regionala tillväxtarbetet.

Den nationella strategin skapar tillsammans med de regionala utvecklingsstrategierna förutsättningar för ett ökat samspel mellan nationell och regional nivå och ett mer effektivt och resultatriktat tillväxtarbete. Regionala aktörer bidrar därmed till genomförandet av Europa 2020-strategin utifrån sina särskilda förutsättningar och prioriteringar inom ramen för det regionala tillväxtarbetet. Den lokala nivån har, i ljuset av det kommunala självstyret i Sverige, en central roll i att genomföra delar av de målsättningar som regeringen har lagt fast, bland annat genom samverkan med den regionala nivån i olika projekt och insatser i länet.

För att vidareutveckla dialogen mellan den nationella, regionala och lokala nivån om frågor av betydelse för den regionala tillväxten har regeringen inrättat ett Forum för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020. Forumet består av en politisk del och en tjänstemannadel där respektive gruppering träffar regeringen för dialog fyra gånger per år. Utgångspunkten är att ett delat ansvar för genomförandet av den regionala tillväxtpolitiken mellan regional och nationell nivå förutsätter en nära dialog och samverkan om viktiga utvecklingsfrågor.

I bilagan återfinns även de underlag som inkommit från Sveriges Kommuner och Landsting, som representant för den lokala och regionala nivån, och som redogör för exempel på det arbete som där bedrivs i enlighet med strategins riktlinjer och målsättningar.

6.4 Samråd med intresseorganisationer och civila samhällets organisationer

Det finns idag en rad befintliga samrådsförfaranden, vilka även täcker frågor som berör Europa 2020-strategin. Berörda intressenter ingår ofta i referensgrupper inom utredningsväsendet och ges möjlighet att framföra synpunkter på utredningsförslag genom remissförfarandet på sina respektive områden. Det förekommer också att regeringen bjuder in till hearings för att

föra dialog kring specifika frågeställningar. Det förs vidare kontinuerliga diskussioner inom olika samrådsorgan.

Efter önskemål om att utveckla dialogen med organisationer i det civila samhället om genomförandet av Europa 2020-strategin ägde ett första horisontellt samråd med det civila samhället rum hösten 2011. Detta arbetssätt välkomnades av deltagarna och årliga samråd har därefter ägt rum. Den 8 mars 2018 inbjöds berörda organisationer till ett EU-sakråd om det nationella genomförandet av Europa 2020-strategin. Berörda organisationer inbjöds också att bidra med underlag till det nationella reformprogrammet som lyfter fram goda exempel på hur det svenska civilsamhället bidrar till Europa 2020-strategins genomförande i Sverige. Regeringskansliet fick efter EU-sakrådet in underlag från Vetenskap & Allmänhet, Famna, Lika Unika, Folkbildningsrådet och Europeiska ungdomsparlamentet. Underlagen återfinns i bilagan.

Bilaga med externa underlag till Sveriges nationella reformprogram 2018

Innehållsförteckning

1. Bidrag från arbetsmarknadens parter	44
1.1 Inledning.....	44
1.2 Kort om lönebildning i Sverige.....	44
1.3 Exempel på parternas aktiviteter som bidrar till måluppfyllelsen av Europa 2020-strategin.....	44
1.3.1 Sysselsättning – 80 % av kvinnor och män 20–64 år ska arbeta	44
1.3.2 Utbildning – Andelen elever utan gymnasiebetyg ska vara lägre än 10%.....	53
2. Bidrag från Sveriges Kommuner och Landsting – företrädare för den regionala och lokala nivån.....	55
2.1 Lokalt och regionalt arbete med Europa 2020-strategin	55
2.2 Regionala och lokala exempel på projekt som bidrar till att uppfylla Sveriges nationella mål.....	57
2.2.1 Sysselsättning, utbildning, social inkludering och minskad fattigdom	57
2.2.2 Klimatförändring och hållbar energiförsörjning.....	66
2.2.3 Forskning och utveckling.....	68
3. Bidrag från organisationer i det civila samhället.....	71
3.1 Vetenskap och Allmänhet.....	71
3.2 Lika Unika	74
3.3 Folkbildningsrådet.....	77
3.4 Famna – riksorganisationens för idéburen vård och social omsorg	80
3.5 Europeiska Ungdomsparlamentet	83

1. Bidrag från arbetsmarknadens parter

1.1 Inledning

De centrala arbetsmarknadsorganisationerna i Sverige – Landsorganisationen (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (Saco), Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) samt Arbetsgivarverket – ger i det följande exempel på aktiviteter som vi menar bidrar till uppfyllelsen av målen för Europa 2020-strategin.

Exemplen är inte en heltäckande redovisning utan ett urval. Några av dem baseras på gemensamma överenskommelser med alla organisationerna medan andra är överenskommelser mellan vissa av organisationerna. Övriga exempel är ensidiga åtgärder från någon av de centrala arbetsmarknadsorganisationerna och/eller deras medlemsförbund.

1.2 Kort om lönebildning i Sverige

Arbetsmarknadens parter har ansvar för lönebildningen på den svenska arbetsmarknaden och värnar om partsautonomin. Grundläggande delar i modellen är fackliga organisationer med hög organisationsgrad, arbetsgivarparter med hög anslutningsgrad, en stark ställning för kollektivavtalet, företrädare på arbetsplatserna med förhandlingsmandat samt självständighet och oberoende från staten för arbetsmarknadens parter.

Självständigheten manifesteras bland annat av att den största delen av arbetsmarknaden regleras av ett antal huvudavtal som har träffats på central nivå mellan arbetsgivare och fackliga organisationer och som bland annat reglerar förhandlingsordningen, ordning vid tvistemål och utvecklingsfrågor. Det finns idag ca 680 centrala kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor i Sverige.

1.3 Exempel på parternas aktiviteter som bidrar till måluppfyllelsen av Europa 2020-strategin

1.3.1 Sysselsättning – 80 % av kvinnor och män 20–64 år ska arbeta

Integration av ungdomar på arbetsmarknaden

Yrkesintroduktionsavtal

Till grund för yrkesintroduktionsanställningar ligger kollektivavtal som tecknas självständigt mellan parterna på arbetsmarknaden. Målgruppen för avtalen är vissa ungdomar, långtidsarbetslösa personer och nyanlända

invandrare. Många av de befintliga avtalen omfattar i nuläget endast vissa unga. Sannolikt kommer fler avtal öppnas upp även för långtidsarbetslösa och nyanlända invandrare framgent. Avtalens konstruktion varierar mellan branscherna men genomgående är att arbete kombineras med utbildning (tiden i utbildning är begränsad till max 25 procent av arbetstiden). Utbildningen kan antingen vara arbetsplatsförlagd eller tillhandahållas via arbetsgivaren av extern utförare. Tiden i utbildning är inte lönegrundande. Centrala överenskommelser om yrkesintroduktionsavtal har tecknats inom de flesta branscher.

Etableringsjobb på väg – skyndsamt notifiering avgörande

Regeringen, LO, Unionen och Svenskt Näringsliv är överens om att s.k. etableringsjobb bör införas. Utgångspunkten är att etableringsjobben ska vara en satsning för att möjliggöra för nyanlända och långtidsarbetslösa att få anställning hos en arbetsgivare som omfattas av ett kollektivavtal om etableringsjobb. Satsningen ska leda till att nyanlända och långtidsarbetslösa ges möjligheter att skaffa kunskaper och erfarenheter som efterfrågas på arbetsmarknaden. Anställningen ska normalt kunna leda till en tillsvidareanställning på heltid hos arbetsgivaren. Arbetstagaren ska ges möjlighet att delta i SFI och annan kortare utbildning som arbetsgivaren och arbetstagaren kommer överens om. Arbetsgivarens totala lönekostnad för anställningen kommer att uppgå till 8 400 kronor per månad år 2019. Därtill får arbetstagaren en skattefri statlig individersättning. Regeringens och arbetsmarknadens parter avsikt är att externa aktörer ska stå för en väsentlig del av matchningen till etableringsjobb. Arbetsmarknadens parter är överens om att de ska inrätta en partssammansatt nämnd för tillämpning och efterlevnad av förbundsavtal om etableringsjobb. Satsningen förutsätter att inga hinder av statsstödsrättslig karaktär uppkommer.

Studentmedarbetare

Det finns sedan många år kollektivavtal om så kallade studentmedarbetare inom privat, kommunal och statlig sektor. Avtalet i privat sektor avser fastighetsbranschen. Avtalen ser olika ut men riktar sig till personer som studerar vid universitet, högskola eller eftergymnasial utbildning och avser kvalificerat arbete med en tydlig koppling till pågående studier. Anställning utgörs av en tidsbegränsad anställning av olika längd, allt från terminsvisa anställningar (SKL) till maximalt fyra terminer (staten) med en veckoarbetstid som uppgår till i genomsnitt högst 10 till 15 timmar per vecka. För den anställda ger avtalet möjlighet att arbeta med kvalificerade arbetsuppgifter och underlättar övergången mellan studier och arbetsliv. Arbetsgivaren får möjlighet att ta tillvara kompetens hos universitets-, högskole- eller

eftergymnasialt studerande och får samtidigt en chans att visa upp verksamheten för att kunna locka till sig kompetent arbetskraft. Parterna har arbetat fram informationsmaterial för spridning till arbetsgivare och lokala arbetstagarorganisationer.

Introduktionsjobb

Tidigare gällande kollektivavtal för arbetstagare i traineejobb kommer att upphöra i praktiken då de övergår i Introduktionsjobb fr.o.m. 1 maj 2018. Regeringen har tagit beslut på att reformera systemet för de subventionerade anställningarna och inför ett nytt stöd – Introduktionsjobb. I och med att introduktionsjobb tillkommer försvinner de tidigare stöden gällande instegsjobb, särskilt anställningsstöd, förstärkt särskilt anställningsstöd, Traineejobb välfärd och Traineejobb brist.

Introduktionsjobb riktar sig till personer som är långtidsarbetslösa eller nyanlända. Regeringen menar att instegsjobb, riktat till nyanlända istället kan ta del av introduktionsjobb. Introduktionsjobben kommer att få ett tak för lönesubventionen vid en bruttolön på 20 000 kr i månaden. Subventionsgränsen i introduktionsjobben blir 80 procent och ett enhetligt handledarstöd införs. Det nya stödet ska kunna kombineras flexibelt med utbildning, både för att stärka den enskilde liksom för att möta kompetensbehov hos arbetsgivare. Introduktionsjobben kommer att införas under våren 2018, men tak- och subventionsnivåer i de befintliga stöden höjdes under hösten 2017.

Nya och bredare rekryteringsvägar

Svenska kommuner, landsting och regioner kommer att behöva öka antalet anställda med knappt 200 000 personer fram till 2026, om inga förändringar sker, därutöver förväntas cirka 300 000 medarbetare gå i pension under perioden. Antalet pensioneringar är dock färre än i SKL:s tidigare prognos. Behovsökning och pensionsavgångar fram till 2026 summeras till 508 000 personer. Störst är behovsökningen inom äldreomsorg och gymnasieskola. Arbetsgivarna har möjligheter att påverka den framtida kompetensförsörjningen genom att förändra och utveckla arbetssätt, organisation och bemanning. Genom satsningen Sveriges Viktigaste Jobb (SVJ) har SKL identifierat nio strategier för att klara rekryteringsutmaningarna; att bredda rekryteringen och använda kompetensen rätt är några av lösningarna. Det handlar om att ta tillvara kompetens hos nyanlända, personer med funktionsnedsättning och bryta normer för kön. SKL fortsätter med det arbetet i samarbete med de fackliga organisationerna och andra aktörer, myndigheter och intresseorganisationer

genom en förstudie, ”Fler vägar in”, finansierad av Europeiska socialfonden. Syftet är att skapa hållbara och gemensamma strukturer och strategier för breddad rekrytering till välfärdssektorn.

Sveriges kommuner och landsting/regioner anordnade 2017 cirka 85 000 feriejobb för ungdomar som ska börja eller studerar på gymnasiet. Dessa feriejobb är många ungas första kontakt med arbetsmarknaden och ger många värdefulla erfarenheter och referenser inför framtiden. SKL vill nu bidra till att utveckla feriejobben så att fler ungdomar kan få en möjlighet till ett feriejobb och att fler arbetsgivare kan vara med och bidra samtidigt som de själva får en möjlighet att marknadsföra sig själva och sin bransch. I detta arbete ingår SKL:s satsning Sveriges viktigaste jobb där feriejobben är en väg att marknadsföra jobb inom kommuner och landsting/regioner.

Under året kommer arbetet fortsätta med att lyfta fram yrkesintroduktionsavtalen som en möjlighet för kommuner att kunna rekrytera och samtidigt utbilda ungdomar som är intresserade av att arbeta inom den kommunala sektorn. SKL:s arbete med gymnasieavbrott är fortsatt pågående i projektet Plug In 2.0 och kommer ha ett ännu större fokus på att utveckla metoder inom gymnasieskolan som motverkar avbrott.

Vägledning för ungdomar

Saco ger årligen ut ett antal skrifter på temat studieval och studier. I första hand riktar de sig till elever som snart ska avsluta sina gymnasiestudier. Dessa skrifter är ”Välja yrke”, en faktabok om högskoleyrken som ges ut varje höst, ”Framtidsutsikter” om arbetsmarknadsprognoser för ett urval av högskoleyrken på fem års sikt, ”Konsten att välja utbildning” som ger tips och studievalsinspiration och ”Hur pluggar du”, en inspirerande guide till effektiv studieteknik. Via www.saco.se/studieval kan man göra personlighetstest, få planeringsstöd och ställa yrkesrelaterade frågor. Saco Studentmässor anordnas varje år i Stockholm och Malmö. På mässorna finns representanter för svenska och internationella utbildningsanordnare, framtida arbetsgivare och flera myndigheter och organisationer (inklusive Sacos förbund) som är specialister på de yrkesgrupper de representerar. Saco genomför också kompetensutvecklingsprogram för studievägledare där Sacos medlemsförbund delar med sig av sin kunskap om högskoleyrken.

Samverkan och kvalitetsssäkring.

Att gymnasieskolan håller hög kvalitet och relevans är avgörande för att elever ska kunna skaffa sig sitt första jobb eller få en bra övergång till vidare studier. För företagen är kompetensförsörjningen en av de allra största utmaningarna.

Därför är många branscher i hög grad involverade i olika arbeten som syftar till att öka kvaliteten och relevansen i gymnasieskolan. Exempel på sådant engagemang är att de ledande företrädarna för svenska arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer inom industrisektorn sedan 2004 bedriver arbetet med Teknikcollege. Idag finns 26 regioner med nära 150 Teknikcollegecertifierade utbildningsanordnare och över 2000 samverkansföretag från norr till söder. Inom byggindustrin finns möjligheter för gymnasieskolor med bygg- och anläggningsprogrammet att ansöka om en kvalitetsmärkning. Skolor som uppfyller kriterierna bedöms ha förutsättningar att ge grundläggande yrkesutbildning som uppfyller byggbranschens krav och blir branschrekommenderade. Liknande upplägg finns inom VVS med konceptet ”förstklassig skola”.

Integration av utrikes födda på arbetsmarknaden

Snabbspår för nyanlända

Syftet med snabbspåren är effektivare vägar in på arbetsmarknaden för nyanlända som har utbildning eller yrkeserfarenhet som efterfrågas i Sverige. Alla snabbspår riktar sig till yrken där det finns stora kompetensförsörjningsbehov. Snabbspåren handlar om att synliggöra och ta vara på kompetensen hos nyanlända tidigare och innebär att parterna tillsammans med Arbetsförmedlingen kommer överens om en kedja av insatser. Den kan innehålla yrkeskompetensbedömning, yrkessvenska och kompletterande arbetsmarknadsutbildningar. Ett snabbspår kan innebära att man gör flera insatser parallellt, till exempel kombinerar yrkessvenska, praktik och validering. Arbetsförmedlingens uppdrag är att samordna snabbspåren och genomföra överenskomna insatser, tillsammans med arbetsmarknadens parter.

Det har hittills förhandlats fram 14 olika överenskommelser om snabbspår mellan arbetsmarknadens parter och Arbetsförmedlingen för en mängd olika yrken; kockar, lastbilsförare, legitimationsyrken inom hälso- och sjukvården (läkare, sjuksköterskor, tandläkare, apotekare/receptarier), lärare och förskollärare, målare, styckare och slaktare, tekniker och ingenjörer inom fastighetsbranschen, tjänstemän inom byggsektorn, byggingenjörer, distributionselektriker och ingenjörer inom el-branschen, samhällsvetare, inklusive ekonomer och jurister, socionomer/socialt arbete, djursjukskötare och arbeten inom träindustri.

Vad gäller snabbspåret för lärare och förskollärare så har totalt 985 personer påbörjat arbetsmarknadsutbildningen som ges vid sex lärosäten sedan starten april 2016 och fram till 16 februari 2018. Nu har 510 personer slutfört

utbildningen, 390 personer är i utbildningen. 85 personer har gjort avbrott i utbildningen.

Under 2017 sökte arbetsmarknadens parter medel för särskilda främjande- och utvecklingsinsatser för att påskynda nyanlända invandrares etablering på arbetsmarknaden. Flera olika partsgemensamma insatser genomfördes med dessa medel, som sammantaget uppgick till 35 miljoner kronor, t ex utreda behov av stöd till målgrupperna inom snabbspåren, utveckla kompetenskartläggning, utveckla kommunikationsinsatser, utveckla och tillgängliggöra stödinsatser. Budgeten för främjandemedel, liksom ansökningarna från parterna, har ökat för varje år sedan införandet. För 2018 är anslaget för främjandemedel 55 miljoner kronor, och i dagsläget (mars) återstår 6 miljoner kronor att söka. Nytt för i år är att parterna kan söka främjandemedel för aktiviteter som rör förstärkning av kunskaper i svenska.

Inom den statliga sektorn har Arbetsgivarverket tillsammans med OFR/S, P, O, Saco-S och Seko och Arbetsförmedlingen utvecklat snabbspår för samhällsvetare, ekonomer, jurister och djursjukskötare. Under 2017 har 33 personer påbörjat en snabbspårsrelaterad insats inom djursjukskötarspåret. Inom samhällsvetarspåret passerade 38 personer under året varav 28 av dessa också kom ut på praktik på myndigheter och 2 fick moderna beredskapsjobb.

Rådet för integration i arbetslivet

Svenskt Näringsliv, SKL, Arbetsgivarverket, LO, TCO och Saco driver tillsammans Rådet för integration i arbetslivet (Ria). Rådet syftar till att stödja, följa upp och vidareutveckla arbetet för integration i arbetslivet. Ria arbetar för ett arbetsliv som tar vara på varje människas kvaliteter oavsett etnisk bakgrund och som är fritt från diskriminering. Ria publicerade under år 2017 rapporten "Snabbspår in i arbetslivet?" som tittade närmare på snabbspår för lärare och förskollärare, ingenjörer och för kockar. Rådet kan se att allt inte fungerar lika bra, men att snabbspåren ändå är värda att utveckla. Samverkan är ett bra sätt att bättre matcha branschernas kompetensförsörjningsbehov med nyanländas kompetens. Ria ser att de kan vara en arena för erfarenhetsutbyte mellan arbetsmarknadens parter som arbetar med snabbspår. Oktober 2017 och mars 2018 anordnade Ria en Utbytesworkshop för engagerade i snabbspår. Snabbspår var också tema för ett seminarium Ria arrangerade under Almedalsveckan där bland annat arbetsmarknadsminister Ylva Johansson deltog. Ria har också under 2017 träffat de statliga utredningarna Arbetsmarknadsutredningen och Mottagandeutredningen. Diskussionerna fokuserade på hur utredningarnas kommande förslag kan bidra till ett effektivt och snabbt arbetsmarknadsdeltagande för asylsökande

och nyanlända. Samtliga Rias aktiviteter finns samlade på www.integrationiarbetslivet.se.

Moderna beredskapsjobb inom staten

Statliga myndigheter har fått i uppdrag från regeringen att genom tidsbegränsade, så kallade moderna beredskapsjobb, anställa personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Moderna beredskapsjobb är statliga anställningar med lägre kvalifikationskrav och med arbetsuppgifter som idag inte utförs alls eller i otillräcklig omfattning. Eftersom parterna redan 2013 slöt det särskilda villkorsavtalet VASA, som syftar till att underlätta anställningar som främjar allmänna arbetsmarknads-, social- och sysselsättningspolitiska mål, kunde arbetet med de moderna beredskapsjobben inledas direkt när uppdraget trädde ikraft i januari 2017. Målsättningen är att de moderna beredskapsjobben ska omfatta minst 5 000 personer år 2020; i januari 2018 var det 1066 personer anställda.

Praktik i staten

Regeringen har uppdragit till flertalet myndigheter att under 2016–2018 ställa praktikplatser till förfogande åt Arbetsförmedlingen och ta emot arbetssökande och personer med funktionsnedsättning samt nyanlända arbetssökande för praktik. Arbetsgivarverket, Statskontoret och Arbetsförmedlingen har fått särskilda ansvar inom ramen för regeringens uppdrag och har fördjupat sitt samarbete. Arbetsgivarverkets uppdrag är att inom sitt ansvarsområde svara för sådan information, rådgivning och utbildning som myndigheterna behöver. Arbetsgivarverkets webbplats samlar relevant information, oavsett vilken av de tre myndigheterna som är ansvarig. Webbplatsen fungerar som en mötesplats och informationskälla för de som söker en statlig praktikplats och för medlemmar som har en praktikplats att erbjuda. Webbplatsens innehåll utvecklas också i samverkan med medlemmar som bidrar med inspiration och kunskap om att vara en mottagande myndighet och med praktikanter som berättar om sina erfarenheter. Den webbaserade handledarutbildningen som tagits fram har varit uppskattad och information om utbildningen har under året skett via möten och utskick. Under året har också arbetet handlat om att möta medlemsrepresentanter vid olika medlemsmöten för att förankra, diskutera och sprida goda exempel vad gäller mottagande av praktikanter.

Mentorsprogram

Flera Saco-förbund har mentorsprogram för nyanlända akademiker. I programmen paras en nyanländ akademiker ihop med en professionskollega. Målen för den invandrade akademikern är att utöka det professionella

kontaktnätet och att få ett ökat självförtroende i karriärarbetet. Arbetsgivarverket driver sedan 2016 ett mentorprogram för nyanlända akademiker. Syftet är att underlätta nyanländas etablering på arbetsmarknaden och integration i samhället. Nyanlända akademiker sammanförs med personer från statliga myndigheter med yrkesområden som matchar de nyanländas kompetenser. Mentorerna har sedan i uppgift att under sex månader stötta och vägleda sina adepter inom deras respektive kompetensområde såväl som i den statliga tjänstemannarollen.

Nyanlänt Företagande

Sveriges största företagsorganisation Företagarna driver sedan hösten 2015 programmet Nyanlänt företagande (NF) i samverkan med bland andra Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och det ökande antalet kommuner och Länsstyrelser där verksamheten bedrivs. Programmet syftar till att ge nyanlända med erfarenheter av företagande och entreprenörskap rätt förutsättningar för att bli framgångsrika och hållbara företagare i Sverige. Deltagarna lär sig grunderna i att driva företag i Sverige och får stöd av erfarna mentorer som själva är etablerade företagare. Företagarnas lokalföreningar arrangerar workshops dit deltagare, mentorer och andra relevanta aktörer bjuds in och där NF-företagarna kan presentera och få feedback på sina affärsidéer och de mest brännande utmaningarna samt skaffar sig kontakter av såväl affärs- som social karaktär. Målet med verksamheten är att nyanlända ska lära sig de specifika egenheter det innebär att driva företag i Sverige. Därmed underlättas integrationen på arbetsmarknaden genom egenanställning och eget företagande.

Trygghetsfonden TSL – en ny verksamhetsmodell för en arbetsmarknad i förändring

TSL är en omställningsförsäkring som hjälper arbetare i privat sektor till nytt jobb och samtidigt underlättar för arbetsmarknadens parter att hantera förändringar på den svenska arbetsmarknaden. Från och med den 1 november 2017 arbetar TSL, Trygghetsfonden Svenskt Näringsliv LO, efter en ny verksamhetsmodell som möjliggör ett förstärkt stöd till uppsagda genom kortare yrkesutbildnings- och valideringsinsatser.

Trygghetsfonden TSL är bildad av Svenskt Näringsliv och LO. TSL har till uppgift att se till att en person som blivit uppsagt snabbt skall få en ny sysselsättning. Meningen är att arbetet skall påbörjas snabbt, det vill säga att deltagaren inte skall behöva vänta onödigt lång tid för att få stöd i omställningsarbetet.

Integration av individer med svagare anknytning till den reguljära arbetsmarknaden

Särskilt villkorsavtal inom staten för vissa tidsbegränsade anställningar

Inom den statliga sektorn finns sedan 2013 ett särskilt villkorsavtal för vissa tidsbegränsade anställningar. Avtalet reglerar anställningsvillkoren för de anställningar om högst 12 månader som arbetsgivaren bedömer kan motiveras inom ramen för en arbetsmarknadspolitisk målsättning, dvs. tidsbegränsade anställningar av personer som omfattas av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Avtalsvillkoren har utformats för att arbetsgivaren vid beslut om en sådan anställning ska ha större möjlighet att forma anställningen utifrån den enskilde arbetstagarens behov av stöd, utveckling och erfarenhet. Genom avtalet tar parterna ett gemensamt ansvar för att tillhandahålla relevanta anställningsvillkor för de arbetstagare som avtalet kan tillämpas på. Individer kan genom en sådan anställning få arbetslivserfarenhet och därmed en ökad anställningsbarhet. Med anledning av den särskilda satsningen 'Moderna beredskapsjobb' har parterna på det statliga området öppnat upp det särskilda villkorsavtalet från och med 1 jan 2017 så att avtalet för sådana anställningar medges en anställningstid upp till 24 månader.

Jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden

Jämställdhetsintegrering

Webbportalen www.jamstall.nu är en nationell resurs för jämställdhet och jämställdhetsintegrering. På portalen finns fakta och nyheter om jämställdhet, praktiska exempel och konkreta verktyg för jämställdhetsintegrering. Jämställ.nu drivs idag som en unik samverkanssatsning mellan Nationella sekretariatet för genusforskning, länsstyrelserna, Svenska ESF-rådet, Sveriges Kommuner och Landsting och VINNOVA.

Omställning

Omställningsavtal

De första trygghetsavtalen, eller omställningsavtalen, tecknades på 1970-talet då tjänstemän för första gången blev uppsagda och arbetslösa i större utsträckning. Under årens lopp har avtal tecknats för nya avtalsområden och befintliga avtal har omförhandlats. Majoriteten av de anställda på svensk arbetsmarknad omfattas av omställningsavtal. Sådana avtal avser att underlätta för anställda som blivit eller riskerar att bli uppsagda att få hjälp till nytt arbete genom aktivt omställningsarbete och ekonomiska förmåner vid uppsägning på grund av arbetsbrist. Parterna på den svenska arbetsmarknaden har omställningsavtal på såväl privat, statlig som kommunal sektor. Sverige är unikt i och med att arbetsmarknadsparterna på detta sätt tar ansvar för så stor del av aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Inom den statliga sektorn finns sedan 2015 två omställningsavtal som utifrån ett helhetsperspektiv stödjer en effektiv omställning i den statliga sektorn. Det är dels ”Avtal om lokala omställningsmedel” vars syfte är att stärka det proaktiva omställningsarbetet hos respektive arbetsgivare, dels ”Avtal om omställning” som reglerar villkoren för det individuella stöd som arbetstagare kan ta del av vid uppsägning på grund av arbetsbrist eller när en tidsbegränsad anställning om minst två år löper ut. Även för Svensk Scenkonst, Teaterförbundet och Sveriges Yrkesmusikerförbund finns sedan början av 2015 nya avtal för omställning och karriärväxling för konstnärliga yrken. Det är ett omfattande stöd till anställda som behöver byta yrke efter sin konstnärliga karriär.

SKL/Pacta har med Svenska Kommunalarbetareförbundet, Akademikeralliansen, Vision, Akademikerförbundet SSR, Vårdförbundet och Fysioterapeuterna med flera förhandlat fram ett tillägg med två nya bilagor om tidig lokal omställning (TLO-KL) till omställningsavtalet KOM-KL. De överenskomna ändringarna ska tillämpas under en försöksperiod på tre år, 2017–2019. Innan periodens slut ska en partsgemensam utvärdering göras. Införandet av TLO-KL innebär att lokala omställningsmedel tillgängliggörs till tidiga omställningsåtgärder med huvudsyfte att undvika framtida uppsägningar på grund av arbetsbrist men även vid rehabilitering. Det ges en möjlighet för alla arbetsgivare att avropa 0,3 procent av lönesumman för berörda organisationer, till lokala omställningsåtgärder under perioden 2017–2019.

1.3.2 Utbildning – Andelen elever utan gymnasiebetyg ska vara lägre än 10%

Minskade gymnasieavbrott och Plug In 2.0

Det ESF-finansierade projektet Plug In, som sedan 2012 letts av Sveriges kommuner och landsting (SKL) i samarbete med åtta regioner och drygt 70 kommuner, kommer att avslutas vid årsskiftet 2018. Under den första projektperioden (2012–2015) identifierades fem framgångsfaktorer i arbetet med att motverka studieavbrott. När Plug In 2.0 startade 2015, som en direkt fortsättning av den första projektomgången var huvudfokus att utveckla, implementera och sprida dessa framgångsrika metoder.

Sysselsättning för ungdomar inom KAA

Tydliga framsteg kan ses hos projektdeltagare inom det kommunala aktivitetssanvaret (KAA), där sysselsättningsgraden ökat markant. Andelen utan sysselsättning har minskat från 64 procent före medverkan i Plug In till

10 procent efter insatsen. Många deltagare har gått vidare till andra studier eller övergått till arbete. Utvecklingen är likartad för både killar och tjejer.

SKL kommer att bygga vidare på de erfarenheter och den kunskap som byggts upp under Plug In genom att inrätta ett kunskapscentrum kring studieavbrott. Detta för att möta fortsatta behov av och stötta det lokala arbetet med att förebygga studieavbrott och verka för skolnärvaro. Gällande förebyggande arbete på flera nivåer kring PlugInnovation samt kring andelen studieavbrott i projektet Plug In 2.0 se vidare i mer detaljerad information i SKL:s bidrag till NRP från lokal och regional nivå.

2. Bidrag från Sveriges Kommuner och Landsting – företrädare för den regionala och lokala nivån

2.1 Lokalt och regionalt arbete med Europa 2020-strategin

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, medlemsorganisation för Sveriges alla kommuner, landsting och regioner, delar i stort bilden som kommissionen ger i landrapporten för Sverige om den svenska ekonomins möjligheter och utmaningar för hållbar tillväxt och sysselsättning.

Sveriges kommuner, landsting och regioner står inför ökande kostnader för att finansiera välfärden de kommande åren. Landstingen och regionerna planerar stora investeringar i form av sjukhusbyggen och investeringar i kollektivtrafik och infrastruktur. Kommunerna står inför investeringar i för-, grund-, och gymnasieskolor, äldreboenden samt idrottsanläggningar, för att möta välfärdsbehoven till följd av den demografiska utvecklingen. De kommunala och landstingskommunala verksamheterna behöver ett ökat fokus på bland annat användandet av ny teknik, nya arbetssätt och fokus på förebyggande vård för att hantera det gap som annars kan uppstå mellan kostnaderna och intäkterna för att finansiera välfärden. Insatser krävs även för att få fler i arbete och för förbättrad integration.⁹

Kommunernas, landstingens och regionernas verksamhet utgör ca 20 procent av Sveriges BNP, 70 procent av den offentliga konsumtionen och sektorn sysselsätter 25 procent av den arbetande befolkningen, drygt en miljon svenskar. Europa 2020-strategin berör flera politikområden som kommuner, landsting och regioner ansvarar för i Sverige. I detta sammanhang betonas att för de regioner och landsting som har det regionala tillväxtansvaret ingår det i deras grunduppdrag att arbeta med och driva många av de frågor som lyfts upp inom strategin. Även majoriteten av kärnverksamheterna hos Sveriges 290 kommuner har en tydlig koppling till målen inom Europa 2020-strategin.

Vikten av långsiktig och sammanhållet tillväxts- och utvecklingsarbete

Europa 2020-strategin har satt en trovärdig och ändamålsenlig ram för de europeiska struktur- och investeringsfonderna och bidragit till att fokusera insatser i medlemsstaterna. SKL anser att de europeiska struktur- och investeringsfonderna inte enbart tillför stora ekonomiska resurser, utan även ett mer strukturerat arbetssätt för att bemöta identifierade problembilder och utmaningar med satsningar som utnyttjar de regionala styrkorna och

---

⁹ Ekonomirapporten, oktober 2017 <https://webbutik.skl.se/sv/artiklar/ekonomirapporten-oktober-2017.html>

möjligheterna. Detta arbetssätt präglar numera genomförandet av i stort sett all politik på lokal och regional nivå.

Många av Sveriges kommuner, landsting och regioner har integrerat målsättningarna i Europa 2020-strategin i sina utvecklingsplaner, verksamhetsplaner och årsbudgetar, och det finns ett strategiskt uppföljningsarbete kopplat till dessa. SKL och våra medlemmar vill därför se en fortsättning på Europa 2020-strategin, med en ny sammanhållen sysselsättnings- och tillväxtstrategi utifrån ledorden smart, hållbar och inkluderande, som blir styrande för prioriteringarna i kommande program och fonder. En efterföljande strategi bör ha ett holistiskt hållbarhetsfokus, ett tydligt jämställdhetsperspektiv och de sociala frågorna bör lyftas högre upp på den europeiska agenda. Att en kommande strategi ligger i linje med Agenda 2030 och de globala målen är både rimligt och relevant.

De europeiska struktur- och investeringsfondernas betydelse för strategins genomförande

SKL och våra medlemmar ser att sammanhållningspolitiken kan bidra till att bemöta de utmaningar som EU-kommissionen konstaterar i sin landrapport för Sverige 2018. Sammanhållningspolitiken är EU:s viktigaste instrument för att minska regionala skillnader och skapa tillväxt, sysselsättning och social inkludering i alla EU:s regioner. Mot bakgrund av de slitningar man upplever inom EU idag, är en stark sammanhållningspolitik än mer central än tidigare. Genom sammanhållningspolitiken länkas kommuner och regioner samman med det europeiska projektet och ger EU legitimitet på lokal och regional nivå.

De europeiska struktur- och investeringsfonderna ger förutsättningar för våra medlemmar att arbeta med långsiktiga satsningar för att skapa regional utveckling, tillväxt och sysselsättning. Struktur- och investeringsfonderna bidrar framför allt till ett starkt innovationsklimat, kluster och tillgång till forskningsresurser för näringslivet. Utöver forsknings- och innovationssatsningar finansieras insatser vad gäller energiomställning, klimatanpassning och bredbandsutbyggnad. Politiken bidrar också till att motverka utanförskap och skapa social sammanhållning, bland annat genom att få unga och utrikesfödda i sysselsättning och genom att stärka individers förmåga till omställning på arbetsmarknaden.

Sammantaget skapar sammanhållningspolitiken bättre förutsättningar för kommuner, landsting och regioner att bidra den nationella måluppfyllelsen av Europa 2020-strategin och bidrar till att bemöta de utmaningar för hållbar

sysselsättning och tillväxt som kommissionen pekar ut i landrapporten för Sverige. Sammanhållningspolitiken skapar även förutsättningar för satsningar i linje med de målsättningar och principer som ställs upp i den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

2.2 Regionala och lokala exempel på projekt som bidrar till att uppfylla Sveriges nationella mål

Utöver att Sveriges kommuner, landsting och regioner, i det ordinarie arbetet, på flertalet vis bidrar till måluppfyllelsen pågår det även en mängd olika projekt och initiativ på lokal och regional nivå som syftar till att uppfylla Europa 2020-strategins mål, för smart, hållbar och inkluderande tillväxt. De exempel som redovisas här är enbart ett axplock av de många goda exempel på framgångsrikt arbete som finns från olika delar av landet. Urvalet fokuserar i år på de projekt som adresserar några av de utmaningar som kommissionen pekar ut i sin landrapport över Sverige för 2018, med ett särskilt fokus på integration och inkludering.

2.2.1 Sysselsättning, utbildning, social inkludering och minskad fattigdom

Kommissionen poängterar i landrapporten för Sverige att trots att Sverige ligger bäst till i EU när det gäller sysselsättning och under EU genomsnittet gällande den totala arbetslösheten finns stora utmaningar på arbetsmarknaden så som etablering av lågutbildade och migranter från länder utanför EU på arbetsmarknaden och att minska det betydande sysselsättningsgapet för kvinnor födda utanför EU. Den relativt höga ungdomsarbetslösheten i vissa grupper lyfts också fram. De svenska kommunerna, landstingen och regionerna spelar en avgörande roll både som arbetsgivare och beställare och utförare av välfärdstjänster för att hantera dessa utmaningar. Många kommuner, landsting och regioner bedriver projekt finansierade via den europeiska socialfonden, ESF, för att skapa sysselsättning, social inkludering och bidra till förbättrad integration.

Plug In

Det ESF-finansierade projektet *Plug In*, som sedan 2012 letts av SKL i samarbete med åtta regioner och drygt 70 kommuner, kommer att avslutas vid årsskiftet 2018. Under den första projektperioden (2012–2015) identifierades fem framgångsfaktorer i arbetet med att motverka studieavbrott. När *Plug In 2.0* startade 2015, som en direkt fortsättning av den första projektomgången var huvudfokus att utveckla, implementera och sprida dessa framgångsrika metoder.

Förebyggande arbete på flera nivåer

PlugInnovation, är ett kunskapsnav som utvecklats inom projektet för att samla, generalisera och sprida den kunskap som projektet genererar kring studieavbrott. I de fallstudier som Pluginnovation genomfört i nio lokala delprojekt har det blivit tydligt att effektivt förebyggande arbete behöver ske på *individnivå*, *organisationsnivå* och *systemnivå* parallellt. Denna tre-stegsmodell utgör en ram för de insatser som genomförts inom Plug In 2.0. Den omfattar både en bred ”hela skolan-ansats” och särskilt riktade stödinsatser till elever som visar på riskbeteende i olika grad.

Andelen studieavbrott i projektet

Tio procent av deltagarna i Plug In 2.0 har gjort aktiva studieavbrott under projekttiden. Det är något lägre än det nationella genomsnittet på introduktionsprogrammen, och högre än genomsnittet på nationella program. Det är dock svårt att direkt jämföra resultaten med de nationella uppgifterna om studieavbrott eftersom både mätsätten och populationen skiljer sig åt. Plug In vänder sig till elever som valts ut just för att de bedöms vara i riskzonen för att göra avbrott. Risken för aktiva studieavbrott kan alltså antas vara större bland dessa än bland genomsnittet nationellt. Mot bakgrund av det kan därför 10 procent studieavbrott ses som ett bra resultat.

Sysselsättning för ungdomar inom KAA

Tydliga framsteg kan ses hos projektdeltagare inom det *kommunala aktivitetsnavet* (KAA), där sysselsättningsgraden ökat markant. Andelen utan sysselsättning har minskat från 64 procent före medverkan i Plug In till 10 procent efter insatsen. Många deltagare har gått vidare till andra studier eller övergått till arbete. Utvecklingen är likartad för både killar och tjejer.

SKL kommer att bygga vidare på de erfarenheter och den kunskap som byggts upp under Plug In genom att inrätta ett kunskapscentrum kring studieavbrott. Detta för att möta fortsatta behov av och stötta det lokala arbetet med att förebygga studieavbrott och verka för skolnärvaro.

Blekinges unga lyfter, BUL 2.0, Region Blekinge

Blekinges Unga Lyfter, BUL 2.0, är ett samverkansprojekt mellan Region Blekinge, kommunerna i Blekinge och Arbetsförmedlingen, som medfinansieras av ESF under 2015–2017. Projektet har vidareutvecklat det tidigare framgångsrika arbetet som gjorts inom den så kallade Blekingemodellen där aktörer i länet samarbetat över geografi-, system- och

organisatoriska gränser för att erbjuda ungdomar/unga vuxna en väg in och flera vägar ut till hela Blekinges arbetsmarknad.

Projektet har inkluderat 2500 unga män och kvinnor i åldern 16–24 år. Målet har varit att alla ungdomar ska gå vidare till studier, praktikplats, arbete eller starta egen verksamhet. Resultatet av projektet är att kommunerna i Blekinge har kunnat samla hjälp och vägledning för unga vuxnas framtid och arbetsmarknad under ett gemensamt paraply där det i varje kommun har bildats ett så kallat Navigatorcentrum med alla berörda myndigheter samlade.

Jobbtorget 2.0, Helsingborgs stad

Jobbtorget 2.0 är ett ESF-projekt inom sysselsättningsinitiativet för unga. Genom projektet ska fler ungdomar ges möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden, starta eget företag eller påbörja reguljära studier. Vidare ska projektet bidra till en ökad mobilitet bland de arbetssökande i Skåne nordväst. Arbetsmarknadsförvaltningen i Helsingborgs stad är projektägare. Övriga partners är Arbetsförmedlingen i Helsingborg samt kommunerna i Båstad, Åstorp, Ängelholm och Höganäs. Målet med projektet är att öka individens egenförsörjningsgrad.

Jobbtorget ska fungera som ett torg, där de unga själva väljer och bestämmer vad de behöver och tillsammans med en coach lägger upp en individuell plan. Genom projektets individuella stödform ska social utestängning och fattigdom minska bland utsatta ungdomar, sysselsättningen ska öka och utbildningsnivån förbättras. Utifrån metoden Motivation 3.0 och arbetsmarknadscoachning utgår man från det egna ansvaret och den inre motivationen hos deltagarna, ger dem möjlighet att vara delaktiga i att skapa och utveckla verksamheten och ha makt över sin situation. Hittills har projektet resulterat i att drygt 250 ungdomar har fått jobb och drygt hundra ungdomar har påbörjat studier.

Kvalitetssäkrad inkludering i vård- och omsorg (KIVO-C), Uppsala län

Projektet *KIVO-C*, som genomförs med finansiering från ESF under perioden 2016–2019 grundar sig på det stora framtida rekryteringsbehovet inom vård- och omsorgssektorn. Under projektet ska språkstödande strukturer och metoder utvecklas för att möjliggöra en breddad rekrytering inom vård- och omsorg samt ta tillvara på utlandsfödda personers kompetens. Projektet genomförs i samarbete med Uppsala kommun, andra kommuner i länet, Arbetsförmedlingen, Komvux, Kommunal, Vård- och omsorgscollege i Uppsala och arbetsgivare inom vård- och omsorgssektorn.

I projektet ingår utbildning av språkbud och inkluderingshandledare som ska förbättra språkkunskaperna hos redan anställda, studerande, praktikanter med flera. Målet är utbildning och sysselsättning för minskad social utestängning samt för att klara rekryteringsbehovet inom sektorn.

En väg in, Hedemora

En väg in är ett treårigt projekt finansierat av Asyl, - migrations- och integrationsfonden, AMIF, som pågår till 31 oktober 2019. Projektägare är Hedemora kommun och samverkanspartners är Röda Korset, Almi GävleDala, IUC Dalarna, Länsstyrelsen, Hedemora Näringsliv och Falun Borlänge-regionen. Projektet riktar sig till dels nyanlända och asylsökande och dels till arbetsgivare, tjänstepersoner inom den offentliga förvaltningen och allmänheten.

Målet är att utveckla nya hållbara metoder och verktyg för nyföretagande, etablering genom praktik eller arbete samt attitydförändring för att hjälpa nya svenskar i Hedemora, oavsett kön, ut i arbete och företagande. Projektet vill underlätta det sociala och yrkesinriktade nätverksbildandet för arbetsgivare och arbetstagare, göra det enklare för arbetsgivare och arbetstagare att hitta varandra, motverka befintliga hinder och skapa bästa möjliga förutsättningar för integration. En viktig förutsättning för att uppnå målen är att arbeta utifrån ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv. I förlängningen vill *En väg in* motverka rasism och diskriminering samt stärka integrationen i samhället.

Ett exempel på en insats inom projektet är kompetensutveckling inom jämställdhet och integration för samtliga anställda inom Hedemora kommun. Under åtta tillfällen erbjöds Hedemora kommuns anställda och förtroendevalda möjligheten att delta i en utbildning inom jämställdhet och integration. När utbildningen var slut hade drygt 1 000 personer av 1 300 anställda, deltagit i utbildningen. Utbildningen genomfördes av *En väg in* tillsammans med Länsstyrelsen i Dalarnas EU-projekt ”Jämställt hela tiden” som även det medfinansieras av ESF. Nästa steg i arbetet är att tillsammans med Länsstyrelsen i Dalarna lansera ett material för arbetsplatsträffar för fortsatt arbete med jämställdhet och integration, samt lansera en webbutbildning med fokus på fördomar och bemötande.

E-resurs, Örebro kommun

Som många andra kommuner i Sverige vill Örebro kommun åstadkomma en bättre integration och öka företagandet. Därför har kommunen tagit fram en ny modell, en så kallad tvärfunktion, som kan arbeta med entreprenörskap och företagande inom förvaltningen för utbildning, försörjning och arbetsmarknad. Denna tvärfunktion har arbetsnamnet *E-resurs* och syftar till att säkerställa att förvaltningen kan använda entreprenörskap och företagande som ett verktyg för att öka integrationen och minska utanförskapet. Kommunen har sedan tidigare framförallt förlitat sig på två olika vägar för att lösa dessa frågor: studier och anställningar. E-resurs ska öppna en tredje väg: entreprenörskap och företagande.

Projektet, som medfinansieras av ESF, har som övergripande mål är att etablera en struktur där entreprenörskap och företagande är ett realistiskt försörjningsalternativ - ett alternativ som leder till sysselsättning och egenförsörjning för förvaltningens brukare. Målet är att fler företag startas av målgrupper som inte annars hade startat företag.

Integration Halland, Halland

Integration Halland är ett samverkansprojekt med de halländska kommunerna Falkenberg, Halmstad, Hylte, Kungsbacka, Laholm och Varberg tillsammans med Arbetsförmedlingen, Länsstyrelsen och Region Halland. Projektet medfinansieras av ESF och pågår från 1 september 2015 till 30 juni 2018.

Integration Halland syftar till att förbättra, förstärka och komplettera det som redan görs inom ramen för nyanländas etablering. Projektets övergripande syfte och mål är att bidra till att korta vägen till utbildning och/eller anställning för nyanlända kvinnor och män samt bidra till att öka andelen nyanlända som efter att ha deltagit i etableringsinsatser övergår till utbildning och/eller anställning. Dessa övergripande syften ska uppnås genom insatser inom förändringsområdena *innovativ metodutveckling för att stödja projektdeltagarnas etableringsprocess och individuella måluppfyllelse, bättre samordning av resurser* från privat sektor, offentlig sektor och den så kallade tredje samhällssektorn, *arbete för en jämställd arbetsmarknad* samt *gemensamt lärande*. Alla aktiviteter utvecklas från respektive kommuns lokala kontext men lärdomar sprids och tas tillvara i alla aktiviteter genom lärandenätverk på alla nivåer mellan alla kommuner och regionala myndigheter i Halland.

YFI, Stockholms stad

YFI är ett samverkansprojekt mellan vuxenutbildningen, SFI och yrkesgymnasier i Stockholms stad samt med en rad branschföretag inom byggbranschen, restaurangbranschen och inom äldreomsorgen, som medfinansieras av ESF. YFI syftar till att förkorta vägen till arbete genom att utveckla en integrerad språk- och yrkesutbildning riktad till målgruppen vuxna utrikesfödda. Bakgrunden till projektet är att det idag tar för lång tid för vuxenstudier utan yrkesutbildning att komma ut i arbetslivet. Genom att integrera språk- och yrkesutbildningarna i en sammanhängande utbildning vill YFI effektivisera och förkorta den här processen.

YFI baseras på *Yrkesutbildning med integrerad språkutbildning* och riktar sig till deltagare med grund- alternativt gymnasieskolebakgrund. Deltagarna erbjuds utbildningar inom tre branschspår: kock, undersköterska och bygg. Ett av målen med projektet är att ta fram ett arbetssätt där andraspråkslärare och yrkeslärare samarbetar från första dagen i utbildningen. Yrkesfokus ger språkutbildningen ett konkret slutmål och ger lärarna möjlighet att sätta upp delmål som eleven upplever som möjliga att uppnå. En verklighetsanknuten språkutbildning med fokus på slutmålet - en yrkesutbildning och ett jobb - är motiverande för vuxna andraspråkslever. Från början till slut är yrkesutbildning och arbete den röda tråden.

Efter projektets avslut kommer cirka 160 personer i målgruppen ha erhållit formell yrkeskompetens, tiden mellan kursstart på SFI och egen försörjning kommer att reduceras samt ett större utbildningsutbud för målgruppen att kunna erbjudas.

Sfi – Klara, färdiga, gå, Umeå kommun

Sfi – Klara, färdiga, gå! är ett projekt i tre steg som har som huvudmål att hjälpa kortutbildade nyanlända personer tillägna sig det svenska språket mer effektivt samt att underlätta inträdet på arbetsmarknaden och in i egen försörjning. Projektet som löper under perioden 2016–2018 medfinansieras av ESF. Projektet fick 2017 utmärkelsen European Language Label. De tre orden i projektets namn symboliserar också tre steg för att nå projektets mål:

1. *Klara*: breddad ämnesintegrerad undervisning på Sfi:s studieväg 1 med svenska, matematik, omvärldskunskap, arbetsmarknad, hälsa, jämställdhet, kreativa och fysiska aktiviteter – för att skapa en grund. Målet är att öka deltagarnas kunskaper inom nämnda ämnesområden, förbättra den allmänna fysiska och psykiska hälsan hos deltagarna och reducera sjukfrånvaro, samt medvetandegöra deltagarna om kvinnors

och mäns lika värde genom en konkret jämställdhetsfokus. Stort fokus ligger på att eleverna inte bara ska lära sig i klassrummet utan med alla sinnen under utflykter och studiebesök. Det är skillnad på att exempelvis i en bok titta på gran och tall jämfört med en utflykt i skogen, där man kan använda sig av både känsel, lukt och smak. Fokus ligger även på deltagarnas egna berättelser, som ofta kommer fram under ett studiebesök samt i klassrummet då besöket följs upp och efterarbete sker.

2. *Färdiga*: arbetsträning sommartid på vandrarhem, kafé och odlingar samt under läsåret på olika platser för de deltagare som känner sig redo. Här sker även kontinuerlig uppföljning och stöttning även utåt mot arbetsplatsen.
3. *Gå*: deltagarna är redo att lämna projektet för fortsatta studier, eller för arbete/praktik. Målet är att deltagarna ska vara utrustade med nödvändiga ”verktyg” inför arbetslivet i Sverige, både teoretiskt och praktiskt.

Nyanländ Drivkraft, Torsås kommun

I det ESF-finansierade projektet *Nyanländ Drivkraft* arbetar Torsås kommun med att stärka möjligheterna för nyanlända med någon form av uppehållstillstånd att komma närmare arbetsmarknaden. Genom Nyanländ Drivkraft vill kommunen förbättra möjligheterna för nyanlända att komma närmare arbetsmarknaden vilket i sin tur skapar förutsättningar för ett framgångsrikt integrationsarbete. Om projektet når sitt mål kommer nyanlända kunna känna framtidstro och förhoppningsvis vilja stanna och kunna bygga sin framtid i landsortskommunen, vilket kommer att bidra till den lokala arbetsmarknaden.

Projektet utgår från den så kallade Torsåsmodellen som innebär att kommunen kan erbjuda flera olika möjligheter för individen att närma sig arbetsmarknaden. Utgångspunkten i modellen är arbete med individuell vägledning och individuell handlingsplan för att kunna ge varje individ den kompetens och erfarenhet som hen efterfrågar. Att öka kompetensen hos nyanlända utifrån individuella behov är en förutsättning för att de ska kunna komma ut på den öppna arbetsmarknaden. Med detta arbetssätt kommer möjligheterna för den nyanlända att integreras i samhället och etableras arbetsmarknaden att stärkas och därmed också öka chanserna att individen kommer att bosätta sig i kommunen. Samtidigt kommer arbetsmarknaden att kunna dra nytta av den nyanländes kompetens.

Torsåsmodellen bygger på att flera aktörer samverkar för att dess olika insatser ska komplettera varandra på ett optimalt sätt. Kommunen menar att nyckeln för en landsortskommun som Torsås är att långsiktigt bygga upp ett arbetssätt där hela kommunen bidrar till att förbättra situationen och etableringen, inom privat, ideell och offentlig sektor. Flera olika insatser, som kan matchas mot individuella behov, är framgångsfaktorn i detta arbetssätt.

Projekt CHANGE, Jönköpings län

CHANGE är ett kompetensutvecklingsprojekt, med finansiering från ESF, som riktar sig till personal i länets kommuner och deras samverkansaktörer. Projektets övergripande mål är att i Jönköpings län bidra till utvecklingen av ett samhälle som är inkluderande och fritt från diskriminering. Målet är att mångfald ska ses som en tillgång och att förmågan hos nyanlända och utrikesfödda flickor, pojkar, kvinnor och män tas tillvara och stärks för ett ökat deltagande i samhällslivet och en snabbare etablering på arbetsmarknaden.

Genom att öka kunskapen, utveckla färdigheter och förändra förhållningssätt hos medarbetare i länet som i sitt arbete på olika sätt möter nyanlända och utrikesfödda, syftar projektet till att stärka kommunernas integrationsarbete. Kompetenshöjningen är en del i att stärka kommunernas och samverkansaktörernas organisatoriska förmåga att arbeta mer strategiskt för ökad integration. Projektet bidrar till ett lärande kring vilka metoder som fungerar samt erfarenhetsutbyte och delande av innovativa lösningar, vilket förväntas bidra till utveckling av de berörda verksamheterna. Ökat nätverkande främjar möjligheter till en förstärkt samordning vilket i sin tur ytterligare stärker effektiviteten i kommunernas och samverkansaktörernas arbete.

Integrationskompetens, Örebro kommun

Örebro kommun vill förbättra sina insatser för en mer framgångsrik etablering och möta utmaningen med att arbetslösheten är större bland utrikesfödda, och speciellt de nyanlända med utomeuropeisk bakgrund, än hos övriga medborgare, och har därför startat det tvååriga projektet *Integrationskompetens*, som medfinansieras av ESF.

Syfte och mål med projektet är att på ett bättre sätt koordinera insatser i mottagningen så att nyanlända tidigare kan komma ut i arbetslivet. Satsningar på kompetensutveckling av de olika personalkategorier som dagligen möter nyanlända har identifierats som en nyckel för att stärka integrationen och skapa ett mer effektivt mottagande av nyanlända. Verksamhetsöverskridande

utbildningar ska ge personalen en gemensam kunskapsgrund som förbättrar förutsättningarna för samarbete mellan verksamheterna samt att medarbetare får ökad förståelse för sin egen roll i integrationsarbetet. Bedömningen är att målgruppen nyanlända skulle få ett bättre mottagande om de olika förvaltningarna bättre kände till varandras uppdrag, ansvar och vilka insatser som erbjuds.

Ett antal områden har identifierats där kommunen bör erbjuda förvaltningsövergripande kompetensutveckling: utbildning i interkulturell kompetens, utbildning i migrationsprocessen, utbildning i bemötande genom motiverande samtal, kommunikation på lätt svenska, kommunikation med personer som ej kan läsa och skriva och utbildning i att arbeta med tolk samt utbildningar med fokus på hälsa, inklusive förbyggande arbete genom tidig upptäckt, traumamedveten omsorg och HBTQ diplomering. För att utbildningsinsatserna ska implementeras i ordinarie verksamhet är ett förslag är att erbjuda kortare utbildningarna till all personal. Ett mindre antal från varje förvaltning ska även erbjudas mer omfattande utbildning för att i sin tur bli utbildare med ansvar för att säkerställa att kompetensutvecklingen fortgår efter avslutat projekt.

Odling och gröna miljöer för hälsa, Härryda kommun

I Härryda kommun bedrivs ett projekt som medfinansieras av Leader, inom *jordbruksfonden för landsbygdsutveckling*, för att ta fram ett arbetssätt kring odling och gröna miljöer inom vården och omsorgen i samverkan med företag, kommuner, brukar- och intresseorganisationer, utbildning och forskning och andra med intresse för odling. Huvudsyftet är att skapa ett hållbart arbetssätt kring trädgård och odling på äldreboenden inom vård och omsorg och daglig verksamhet inom funktionshinder för ökad hälsa och välbefinnande både för den enskilde och personalen.

Projektet ska bidra till kunskap och ökad medvetenhet om hållbar odling och lokalt producerad mat och att använda det odlade i tillagningen på boendena för ökad attraktivitet och delaktighet för de boende. Ett samarbete med vuxenutbildningen och svenska för invandrare, SFI, kommer att ske genom att en del av praktiktiden förläggs till odlingsmiljöerna samt till ett boende för nyanlända där köksträdgårdar kommer att byggas upp. Erfarenheterna från projektet sammanställs i en manual för hur odling kan ske inom vården och omsorgen. Manualen skall kunna användas av både offentliga och privata äldreboenden för att integrera gröna aktiviteter i den ordinarie verksamheten.

Ung Kraft Arena, Sundsvall

Ung kraft är ett samarbete mellan Sundsvalls kommun, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Landstinget Västernorrland, som medfinansieras av ESF. Projektet vänder sig till unga i åldrarna 18–29 år, som har psykisk ohälsa eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Målet är att deltagarna ska upptäcka och uppleva nya möjligheter samt få en chans att närma sig arbete, studier eller praktik.

Projektet syftar till att utveckla en anpassad arena för att möta en målgrupp som står långt ifrån arbetsmarknadsåtgärder, arbete och studier. Arenan kommer att möjliggöra en plats för deltagare att växa i och träna på så att de får de rätta förutsättningarna för att kunna komma i arbete eller studier och bryta sitt utanförskap.

2.2.2 Klimatförändring och hållbar energiförsörjning

Sverige har satt ambitiösa nationella energieffektiviseringsmål och mål för en hållbar energiförsörjning för 2020. Kommissionen konstaterar i landrapporten att Sverige ligger bra till gällande den nationella måluppfyllelsen för utsläpp av växthusgaser samt andel förnybar energi men att ytterligare ansträngningar behövs för att uppfylla de vägledande nationella målen gällande energieffektivisering. På flera håll i landet bedriver kommuner och regioner projekt finansierade av den europeiska regionalfonden, ERUF, för att bidra till den svenska måluppfyllelsen om energieffektivisering och förnyelsebar energi.

Coach för energi och klimat

Projektet, som medfinansieras av ERUF, *Coacher för energi och klimat (CEK)* ska stötta små och medelstora företag med låg energianvändning i att energieffektivisera. Stödet innebär att kommuner i Sverige kan ansöka om bidrag till Energimyndigheten för coacher i sin kommun/region. Tanken är att stödet ska spridas i hela landet och coacherna finns för närvarande i omkring 130 kommuner. Projekttiden för coacherna är 2017–2019.

I projektet kombineras enskild coaching med gruppföreläsningar och erfarenhetsutbyten mellan företag. Coachen gör en genomgång av företagets energianvändning. Därefter tas förslag fram på åtgärder med potential till minskad energianvändning. I nästa steg går coachen och det aktuella företaget igenom hur de föreslagna åtgärderna kan genomföras. Målet är att företagen ska sänka sina energikostnader, förbättra lönsamheten och minska sin klimatpåverkan.

Cleantech TIPP, Helsingborgs stad

Helsingborgs stad, energibolaget Öresundskraft och avfallsbolaget NSR deltar i Interreg-projektet *Cleantech TIPP*, som också inkluderar partners från flera östdanska och skånska kommuner. Projektet löper till och med 2019. Cleantech TIPP syftar till att främja utvecklingen av innovativa lösningar genom att förbättra samspelet mellan efterfrågan från det offentliga med marknadens utbud av lösningar. Projektet innebär att aktörer i offentlig sektor i både Danmark och Sverige söker innovativa lösningar inom avfall, industriell symbios och klimatanpassning.

Projektet ska stimulera innovationsprocesser och på en konkret nivå underlätta upphandlingar så att de stämmer överens med kommunernas visioner för nya hållbara lösningar samtidigt som det förbättrar företag och andra organisationers möjlighet till utveckling och marknadsföring av nya hållbara lösningar. Målet är att bidra till hållbar omställning, behovsdriven offentlig efterfrågan samt näringslivsfrämjande genom ökad efterfrågan på innovation.

Minskad klimatpåverkan från plast inom kommunal verksamhet, Uppsala kommun

Plasten är ett av våra största miljöproblem. För att minska användningen av plast och plastens klimatpåverkan driver Uppsala kommun tillsammans med de större kommunerna i Östra Mellansverige (Linköping kommun, Norrköping kommun samt Eskilstuna kommun), akademi och näringsliv ett projekt med finansiering från ERUF, som syftar till att fram nya krav vid upphandling för att stimulera utvecklingen av biobaserad plast och alternativa produkter.

I dagsläget orsakar verksamheterna i de största kommunerna i regionen Östra Mellansverige koldioxidutsläpp på cirka 4 000 ton per år enbart genom sin användning av olika engångsprodukter. Genom att bli tuffare kravställare vid upphandlingar och hitta alternativ till många av de fossila plastprodukter som dagligen används i kommunernas verksamheter kan den negativa påverkan på miljö och klimat minskas. Genom dialog med akademi och tillverkningsindustri avser kommunerna bland annat att hitta alternativ till plastprodukter och stimulera utvecklingen av biobaserad plast.

Civitas Eccentric, Stockholm stad

Civitas Eccentric är ett projekt inom ramen för det EU-finansierade Civitas-initiativet. Projektet innefattar flera olika delprojekt som syftar till att minska

de negativa konsekvenserna av stor bilanvändning och främja hållbara transporter. Madrid, München, Stockholm, Åbo samt Rusa i Bulgarien genomför liknande åtgärder i sina respektive städer och utbyter erfarenheter och jämför framgångar och motgångar för att utröna framgångsfaktorer för de olika åtgärderna. Madrid är koordinator för projektet.

I Stockholm deltar sju parter – staden, KTH samt fem företag. Syftet är bland annat minskade koldioxidutsläpp och hållbar energiförbrukning genom att till exempel öka användningen av el-cyklar och förbättrad laddinfrastruktur till elfordon. Projektet ger även möjlighet för demonstration av ny fordonsteknik, kombinera mobilitetstjänster och att testa nya metoder för att bevaka beläggning på parkeringsplatser. Projektet belyser åtgärder som kan genomföras i stadsnära periferiområden i de fem städerna. I Stockholm har stråket Hammarby sjöstad – Årsta – Liljeholmen utsetts till testområde där några av delprojekten kommer att koncentreras.

2.2.3 Forskning och utveckling

Kommissionen konstaterar i landrapporten över Sverige att Sverige inte nått upp till det nationella FoU-målet på 4 procent. Kommissionen menar att ekonomins konkurrenskraft och innovationsförmåga kan hållas tillbaka av bland annat på grund av bristande utbud av högkvalificerad personal inom naturvetenskap och ingenjörsvetenskap, framförallt inom IKT. På FoU- och IKT-området har satsningar gjorts på lokal och regional nivå främst via den europeiska regionalfonden, ERUF.

Digital SME, Västra Götalandsregionen

I Västra Götalandsregionen finns många små och medelstora företag inom industrin och den industrinära tjänstesektorn med medarbetare i stort behov av digital kompetens. Inom ramen för projektet *Digital SME* har bland annat ett projekt, som medfinansieras av ESF, vilket riktar sig mot medarbetarnas kompetensutveckling och ett projekt med inriktning på små och medelstora företags digitala omställning, med medfinansiering från ERUF, sjuösatts. Företagen behöver kännedom om de möjligheter som digitaliseringen ger samt en strategisk plan för digitalisering av sin verksamhet. Medarbetarna behöver utbildning för att stärka sin ställning på en allt mer digitaliserad arbetsmarknad. För att kunna erbjuda allt detta till företag och individer i hela regionen har Göteborgs Tekniska College (GTC) inlett ett nära samarbete med fyra Industriellt utvecklingscentrum (IUC) i regionen (Sjuhärad, Väst, Skaraborg och Halland).

Det övergripande målet med projekten är att industriella SME ska öka eller bibehålla sin konkurrenskraft, stärka sin lönsamhet och stå starka i en allt hårdare global konkurrens. Projektet vill bidra till att svensk industri tar det digitala ledarskapet.

Även om industrin i Västra Götalandsregionen och Region Halland håller hög klass avseende tillverkning och kvalitet så finns en stor förbättringspotential avseende att effektivisera verksamheten genom digitalisering, för att bli ännu mer konkurrenskraftiga. Den samlade bilden tillverkningsindustrins SME:s är att det behövs större investeringar i IT för att skapa mervärde och för att kunna arbeta mer med kunskapsorienterad IT. IT behöver förändras från att vara en lågprioriterad nödvändighet till att vara del av företagets värdeskapande. För att kunna göra det behövs IT-strategiska kunskaper, sammanhållna investeringar och inte minst ökade kunskaper i hur digitaliseringen kan användas inom fler områden än verksamhetskritisk och administrativ IT.

Den del av Digital SME som finansieras av ESF avser att kompetensutveckla 2577 anställda i 100 små och medelstora företag inom industri och industrinära tjänstesektorn i Västra Götaland och Halland. Den övergripande målsättningen är att stärka individens digitala kompetens och därigenom stärka deras ställning på arbetsmarknaden. Vidare avser projektet stärka underrepresenterade grupperns arbetsvillkor och öka antalet kvinnor inom tillverkningsindustrin. Som en effekt av det kommer även företagets digitala kompetens att öka.

ASSAR Industrial Innovation Arena, Västra Götalandsregionen

ASSAR Industrial Innovation Arena är en plattform för kunskapsutbyte med nationella och internationella företag, kunskapsnoder och institut. Initiativtagare till satsningen är Gothia Innovation AB, Högskolan i Skövde, Industrial Development Center West Sweden AB. Volvokoncernen och Volvo Car Corporation. Projektet finansieras av ERUF, Västra Götalandsregionen, Skaraborgs Kommunalförbund och Skövde Kommun.

Målet med satsningen är att etablera en världsledande integrerad fysisk och virtuell utvecklingsmiljö för forskning, teknikutveckling, innovation och utbildning i Skövde. ASSAR kommer att bli en fysisk mötesplats och en utvidgning av Gothia Science Park. Arenans syfte är att stöda forskning, underlätta och utveckla samverkan mellan olika aktörer, bidra till utveckling av tillverkningsindustrin och ökat tillflöde av kunskap och kompetens till

industrin, samt att skapa kunskapsuppbyggnad med regional och nationell förankring. Mer specifikt för tillverkningsindustrin är syftet att ASSAR bland annat ska bidra till att stärka konkurrenskraften och lönsamheten för Skaraborgs tillverkande industriföretag med fokus på små och medelstora företag.

En nationell kulturarvsinkubator, Region Gotland

Riksantikvarieämbetet har tillsammans med Region Gotland, Uppsala Universitet och Science Park Gotland startat projektet som medfinansieras av ERUF och pågår fram till våren 2021. Syftet är att under tre år testa en inkubator som ska stimulera innovation och entreprenörskap kopplat till Kulturarvssektorn och med digital inriktning. Arkiv, bibliotek, museer och kulturmiljö är beroende av innovativa och sofistikerade lösningar för att bevara, utforska, tillgängliggöra och förmedla en mångfald av kulturarv, trots detta är det nuvarande utbudet av tjänster och produkter begränsat.

Genom att sammankoppla offentliga intuitioners behov, forskning och expertis inom myndigheten med innovatörer och blivande entreprenörer är målet att nya digitala tjänster ska testas och lanseras. Det kan handla om allt ifrån tjänster som gör det enklare för allmänheten att uppleva och förstå kulturarvet till tekniska lösningar som underlättar museernas arbete med att digitalisera och tillgängliggöra sina samlingar.

3. Bidrag från organisationer i det civila samhället

3.1 Vetenskap och Allmänhet

Vetenskap & Allmänhet, VA, är en ideell förening vars ändamål är att främja öppenhet och dialog mellan forskare och det omgivande samhället. För att uppnå ändamålet arbetar vi för att åstadkomma samtal i nya former mellan allmänhet och forskare och för att öka samverkan mellan forskare och det omgivande samhället. Vi utvecklar också ny kunskap genom attitydundersökningar och studier. Föreningen bildades för 16 år sedan och har i dag ett 80-tal medlemsorganisationer, som exempelvis myndigheter, högskolor, företag, folkbildningsorganisationer och forskningsfinansiärer. Verksamheten finansieras av medlemsavgifter, projektmedel samt ett bidrag från regeringen (Utbildningsdepartementet).

Inledningsvis vill vi uppmärksamma det faktum att de totala FoU-investeringarnas andel av Sveriges BNP minskar, och att vare sig Sverige eller EU kommer att nå de uppsatta målen i Europa 2020-strategin. FoU-investeringar är avgörande för Sveriges möjligheter att även i framtiden vara en framstående kunskapsnation, så utvecklingen är oroande, även om de offentliga investeringarna är fortsatt starka. I Sveriges nationella reformprogram för 2017 saknas uppgifter om de minskande privata FoU-investeringarna. VA skulle ha önskat ett mer utvecklat resonemang och potentiella åtgärdsförslag. I sammanhanget kan nämnas ett initiativ från Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien, IVA, att skapa ett årligt FoU-index över näringslivets FoU-investeringar för att bättre kunna följa utvecklingen.

VA:s verksamhet kopplar till flera av Europa 2020-strategins överordnade mål, såsom målet om *social delaktighet* och målet om *utbildning*. *Forsknings- och utvecklingsmålet* är det som allra främst står i fokus. Vi vill ge exempel på verksamheter som VA bedriver och som vi menar bidrar till att uppnå målen.

VA-barometern

Sedan 2002 genomför VA en årlig attitydundersökning bland den svenska allmänheten om synen på och förtroendet för forskare och vetenskap. Vi har under åren bland annat frågat om inom vilka områden befolkningen anser att det bör satsas statliga forskningsmedel. Vi har också frågat om intresse för och självupplevd kunskap om forskning. VA-barometern är ensam i sitt slag i Sverige och ger värdefulla data om hur allmänheten ser på forskning. Det finns en politisk samsyn om värdet av stora offentliga investeringar i forskning och

utveckling, och det är givetvis viktigt med allmänhetens stöd för en sådan politisk prioritering.

Medborgarforskning

Sedan tio år tillbaka samordnar VA varje år ett ”massexperiment” som en del av vetenskapsfesten ForskarFredag, som i sin tur är den svenska delen av Europeanz Researchers’ Night. I massexperimentet inbjuds skolklasser i hela landet att samarbeta med forskare. 2017 års massexperiment *Nyhetsvärderaren* genomfördes i samarbete med forskare vid Uppsala universitet. Totalt deltog 6 000 högstadie- och gymnasieelever i projektet, som gick ut på att utveckla och testa ett verktyg för att undersöka vilka nyheter som syns i ungas nyhetsflöden och lära elever källkritik i digitala medier. Genom massexperimenten, som är exempel på medborgarforskning, får eleverna delta i riktig forskning, och bidra till att utveckla ny kunskap. Resultaten återförs till skolorna i form av populärvetenskapliga rapporter. Flera av tidigare års massexperiment har också resulterat i vetenskapliga publikationer och presenterats vid vetenskapliga konferenser.

VA medverkar även i bygget av en nationell webbportal som ska bli en resurs och en knutpunkt för medborgarforskning med råd och riktlinjer, liksom en sammanställning över aktuella projekt. Portalen är ett samarbete mellan Göteborgs universitet, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Umeå universitet och VA.

March for Science

Förra året samordnade VA den svenska delen av den globala manifestationen *March for Science*. Hela 80 organisationer stödde initiativet i Sverige och 2 500 personer deltog i manifestationen i Stockholm. Under 2018 planeras för en fortsättning: en kampanj för att öka kunskapen bland svenska politiker och allmänheten om vad vetenskap är, hur forskning går till, hur olika forskningsrön kan värderas och varför forskningsbaserad kunskap behövs som beslutsunderlag och för en positiv samhällsutveckling. Målet är att vetenskapliga fakta ska lyftas fram mer än tidigare när politiska förslag debatteras under valåret 2018.

Ansvarsfull forskning och innovation, RRI

VA arbetar även med Ansvarsfull forskning och innovation, RRI, som har en viktig roll i Horisont 2020, EU:s ramprogram för forskning och innovation. RRI innebär att alla berörda involveras i forskning och innovation för att resultaten ska bli så användbara, godtagbara och hållbara som möjligt. Under

2017 startade tre EU-finansierade projekt med VA som partner; dessa kommer under flera år att arbeta för att föra forskning och samhälle närmare varandra, och åstadkomma förändring i forskande och forskningsfinansierande organisationer.

Påverkansplattform för ökat svenskt deltagande i Horisont 2020

VA koordinerar en nationell påverkansplattform: *Påverkan, samverkan, medverkan – en plattform för större svenskt genomslag i SwafS* som samlar ett femtiotal svenska organisationer, forskningscentrum och enskilda forskare från olika samhällssektorer. Plattformen riktar sig specifikt mot Horisont 2020:s delprogram *Science with and for Society, SwafS*, men eftersom en av H2020:s horisontella dimensioner är RRI, som i sin tur är en bärande del av SwafS-programmet, har plattformen även verksamhet som rör Horisont 2020:s övriga delar. Utöver RRI läggs särskilt fokus på *science education, open access/open science, gender equality, ethics* och *public engagement*. Aktiviteterna i påverkansplattformen är riktade mot såväl europeisk som svensk nivå. Samtliga svenska påverkansplattformar finansieras av Vinnova och syftar till att göra Sverige mer aktivt i det europeiska forskningssamarbetet och öka det svenska deltagandet i Horisont 2020.

3.2 Lika Unika

Lika Unika (webb: www.likaaunika.org) är en federation som verkar för mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning i Sverige. Medlemsförbund är: Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB), Hörselskadades Riksförbund (HRF), Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar (RBU), Neuroförbundet, Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) och Synskadades Riksförbund (SRF). Vi arbetar dagligen med opinionsbildning och påverkan för att Sverige ska leva upp till FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som samtidigt är en konvention som EU har ställt sig bakom. Lika Unika driver också på det svenska arbetet med Agenda 2030 som syftar till att skapa samhällen som är ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbara.

Som Världsbanken underströk under FN-förhandlingarna om det som resulterade i Agenda 2030, så kan hållbarhetsmålen bara uppnås om personer med funktionsnedsättning inkluderas. Därför är det självklart för oss att det svenska reformprogrammet för Europa 2020 och EU:s arbete med strategin kopplas till Agenda 2030, med ett tydligt funktionshinderperspektiv. Däri ligger också vikten av att samhället utformas med utgångspunkt från den mänskliga mångfalden. Det kräver universell utformning och att alltid ta hänsyn till tillgänglighet och användbarhet, såväl fysisk tillgänglighet som till information och kommunikation.

I det sammanhanget vill Lika Unika betona att det är angeläget att Sveriges insatser som läggs fast i det nationella reformprogrammet också tar sin utgångspunkt i EU:s sociala pelare, punkt 17:

Inkludering av personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning har rätt till inkomststöd som säkerställer ett värdigt liv, tjänster som hjälper dem att delta på arbetsmarknaden och i samhället samt en arbetsmiljö som är anpassad till deras behov.

De tre måldokumenterna med Agenda 2030, reformprogrammet och den sociala pelaren har alla ett tydligt MR-perspektiv som förutsättning för en hållbar utveckling. Det måste också få genomslag i det svenska arbetet med Europa 2020.

Agenda 2030, mål 4: Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

Det krävs förstärkta insatser om målet om en inkluderande och likvärdig utbildning ska kunna nås. Det handlar inte minst om att förbättra

förutsättningarna för elever med funktionsnedsättning att få sin utbildningsgrund inför det fortsatta livet. Idag visar uppföljningar att andelen personer mellan 16 och 64 år som har eftergymnasial utbildning är 34 procent för personer med funktionsnedsättning. För övriga befolkningen är andelen 46 procent.

Trots utbildningsklyftorna upplever många elever att det brister i stöd och anpassningar och att tillgängligheten fortfarande behöver förbättras. Idag inskränks rätten för många elever med funktionsnedsättning att välja skola, exempelvis genom att inte beviljas skolskjuts till annan skola än den kommunen är beredd att acceptera.

I Myndigheten för delaktighets enkät Rivkraft framkommer bristande tillgänglighet som ett avgörande hinder för utbildningen, som svårigheter att förflytta sig, höra i undervisningssituationer och tillgodogöra sig undervisningsmaterial. Uppföljningen från myndigheten lyfter också fram bristen på teckenspråkig personal i skolan som ett hinder för döva elever att få en god utbildning.

En förutsättning för att ge alla elever bra förutsättningar att nå skolans mål är att det finns ett tydligt funktionshinderperspektiv i skolpolitiken, något som vi idag upplever är helt frånvarande i många sammanhang. Lika Unika arbetar utifrån en särskild skolplattform för att elever med funktionsnedsättning ska få jämlika förutsättningar som andra i skolan. *Full tillgänglighet och delaktighet, God och lärande skolmiljö och Elevfokus-Alla barn är olika* är tre angelägna rubriker i skolplattformen, liksom rätten för en elev att välja en utbildning i en särskilt anpassad skola för att kunna tillgodogöra sig utbildningen.

Agenda 2030, mål 8. Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla kvinnor och män, inklusive ungdomar och personer med funktionsnedsättning, samt lika lön för likvärdigt arbete. Målet ska ses mot bakgrund av att arbetslösheten är högre bland personer med funktionsnedsättning. Samtidigt är samhällets åtgärder nästan helt inriktade på att med lönestöd, genom företaget Samhall eller genom praktikplatser hos myndigheter öka sysselsättningen bland våra medlemsgrupper. Med utgångspunkt i Lika Unikas rapport ”Se förmågan” arbetar vi intensivt för att få genomslag för värderingsförändringar i svensk politik: Det måste vara självklart att se till meriter, kompetenser och erfarenheter hos personer med funktionsnedsättning som söker arbete.

Det svenska reformprogrammet måste utgå från människors förmågor. Begreppet ”nedsatt arbetsförmåga” måste fasas ut. I stället måste vi motverka de barriärer som utestänger, exempelvis informationsbrister, förutfattade meningar och fördomar. Hjälpmedel och anpassningar måste fungera och den arbetslivsinriktade rehabiliteringen återupprättas. Offentliga arbetsgivare måste vara förebilder i att anställa personer med funktionsnedsättning i sina ordinarie verksamheter. Det är samtidigt ett åtagande för Sverige eftersom FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har en sådan artikel.

Europa 2020 kan vara en motor i arbetet för en smart och hållbar tillväxt. Det kräver precis som Agenda 2030 ett tydligt funktionshinderperspektiv. Det är förutsättningen för allas delaktighet och för att ingen ska lämnas utanför.

3.3 Folkbildningsrådet

Folkbildningsrådet är en ideell förening med vissa myndighetsuppdrag givna av riksdagen och regeringen. Folkbildningsrådets uppdrag är att fördela och följa upp statsbidraget till studieförbund och folkhögskolor. Vi har även ett uppdrag att utvärdera om statens bidrag till folkbildningen uppfylls. Folkbildningsrådet har tre medlemmar som tillsammans representerar svensk folkbildning. De tre medlemmarna är:

- Studieförbunden i samverkan - representerar de tio studieförbunden
  - Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) - representerar de folkhögskolor som har landsting och regioner som huvudmän.
  - Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO) - representerar de folkhögskolor som har folkrörelser och andra organisationer som huvudmän.
- Totalt finns det 154 folkhögskolor och 10 studieförbund. Folkbildningen engagerar stora delar av den vuxna befolkningen varje år. Sammantaget deltog drygt 1,1 miljoner personer i folkhögskolornas långa kurser och studieförbundens cirklar och annan folkbildningsverksamhet under 2017.

Folkbildningen bidrag till Europa 2020-strategin

Folkbildningen gör en betydelsefull insats för Europa 2020-strategins prioriteringar samt Sveriges mål inom strategin. I Sverige har regeringen satsat stort på folkbildningen med bland annat 5000 nya deltagarplatser under 2018. Detta är ett erkännande av den viktiga roll folkbildningen spelar för att erbjuda vägar till utbildning och arbete samt för att ge möjlighet till fördjupning av intressen och kultur i hela landet. Det ska dock poängteras att situationen i Sverige står i stark kontrast till övriga Europa där anordnare av vuxenutbildning överlag lider av bristande finansiering.

Folkbildningen är en av förutsättningarna för att en hög bildnings- och utbildningsnivå ska kunna upprätthållas i Sverige. Studieförbund och folkhögskolor tillför samhället hundratusentals tillfällen till studier och bildning varje år. En av folkhögskolornas stora styrkor är det stärkande och studiemotiverande arbetet. Folkhögskolorna ger deltagarna lust att lära mer, och mod och kapacitet studera vidare. Studiemotiverande folkhögskolekurs är ett framgångsrikt exempel.

Folkbildningen är en viktig kraft för ett demokratiskt samhälle och fungerar som ett kitt som håller samman, stärker och utvecklar det svenska samhället och demokratin. Folkbildningen är dessutom en helt avgörande för att tillgängliggöra olika former av kultur i hela Sverige.

Vägar mot arbete och studier för de som står längst från utbildning och arbetsmarknad

Folkbildningsverksamheten i Sverige bedrivs huvudsakligen inom ramen för det statliga folkbildningsanslaget, men även med annan finansiering i form av uppdrag och projekt.

Studiemotiverande folkhögskolekurser (3 mån) riktar sig till arbetssökande som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskola. Ungefär 40 procent av deltagarna i folkhögskolans studiemotiverande kurser studerar vidare inom folkhögskolan vilket betyder att de studiemotiverande kurserna lyckas med att motivera och skapa vägar framåt för de som står längst från utbildning och arbetsmarknad.

Från folkhögskolans allmänna kurs går drygt 3 200 deltagare vidare från folkhögskolan till högskolan varje år. Under 2017 utfärdade folkhögskolorna 1 796 intyg om grundläggande behörighet för studier vid högskola, och 419 behörigheter för studier vid yrkeshögskola. Det visar att folkhögskolan är en viktig väg till vidare studier. Inte minst bland de grupper och individer som står allra längst från arbetsmarknad och utbildning.

Många deltagare får erfara att bli sedda och lyssnade på i folkhögskolan och i kombination med en positiv studiemiljö skapar detta ett bättre självförtroende och stärkt tro på den egna förmågan att studera och lyckas. I förlängningen skapar en sådan utveckling bättre förutsättningar för att våga ta steget till vidare studier

Folkbildning för ett Sverige som håller samman

Folkbildningen är en viktig infrastruktur för demokrati och bildning och för att bygga tillit och gemenskap som förutsättning för vårt demokratiska samhälle. Inom folkbildningen samlades under 2017 drygt 1,1 miljon deltagare i olika åldrar, av olika kön och med olika bakgrund, förutsättningar och erfarenheter. Den omfattande verksamhet som pågår varje dag året om, de hundratusentals människor som man för samman i samtal, ger studieförbund och folkhögskolor unika förutsättningar att bidra till att stärka, stabilisera och utveckla demokratin.

För många av folkbildningens deltagare sker lärandet ihop med människor som man känner eller delar erfarenheter och intressen med. I sådana sammanhang fungerar folkbildningen sammanbindande; den stärker deltagarnas identitet och därmed också deras självkänsla. Sammanhållningen

inom cirkeln eller kursen fungerar som ett stöd som ger deltagarna kraft att öppna sig mot samhället.

Att lyckas med unga i utanförskap och utrikes födda är avgörande för såväl social samanhållning och stabilitet som för ökad sysselsättning. Utbildning är en nyckelåtgärd för att förebygga arbetslöshet och det utanförskap som riskerar att drabba dem som står utanför arbetslivet. Detta gäller inte minst individer med funktionsnedsättningar och utlandsfödda som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Här fyller folkbildningen en unik roll.

Ser vi till EU-nivån är det tydligt att de senaste åren präglats av snabbt växande sociala och politiska spänningar i många av EU:s medlemsländer. Detta har lett till att främlingsfientliga och icke-demokratiska rörelser har fått fotfäste. Samtidigt söker sig allt fler människor till EU-länder för skydd undan krig och konflikter i andra delar av världen. Demokratin och sammanhållningen i samhället utmanas och sätts under press både i Sverige och i andra EU-länder. Här har vuxenutbildning och folkbildningen en viktig roll att spela såväl när det gäller utbildning och arbetsmarknad som när det gäller att sprida humanistiska och demokratiska förhållningsätt. Det är därför av stor vikt att finansieringen till sektorn är långsiktig och på en tillräcklig nivå för att uppnå de mål för livslångt lärande och bildning som finns inom det europeiska samarbetet och uttrycks i Europa 2020 strategin.

3.4 Famna – riksorganisationens för idéburen vård och social omsorg

Famna är en medlemsorganisation för aktörer inom idéburen välfärd. Det är stiftelser, ideella föreningar, ekonomiska föreningar och aktiebolag som drivs utan vinstsyfte. För närvarande har Famna drygt 75 medlemmar.

Europa 2020

Idéburna välfärdsverksamheter bidrar på många sätt till EU:s 2020-strategi och till Sveriges nationella mål. Strategin sammanfattas med: Smart, hållbar tillväxt för alla. Liknande ledord präglar idéburen välfärd, som innefattar socialt stöd, omsorg, vård, utbildning och sysselsättning.

Sveriges nationella mål handlar bland annat om sysselsättning, delaktighet och trygghet samt jämlik kunskapsskola.

Arbetsliv, sysselsättning – insatser och åtgärder

Idéburna organisationer arbetar med att stärka grupper som har svag förankring på arbetsmarknaden och att öka den sociala delaktigheten genom minskad arbetslöshet.

- Sociala företag. Kugghjulet är ett projekt som drivs av Famna för att stärka sociala företag, för en långsiktig och hållbar arbetsmarknad som inkluderar även svaga grupper på arbetsmarknaden, t.ex. personer med språksvårigheter eller funktionsnedsättningar.
- Vård, omsorg och IT, eHälsa och digital arbetsmiljö. Ett dussin idéburna företag arbetar med att utveckla den digitala kompetensen hos vård- och omsorgspersonal. Vårdsektorn är inom IT ett underutvecklat område, med personalgrupper som varit eftersatta i IT-utvecklingen, främst kvinnor. Med denna eHälsosatsning ökar kompetensen hos individer. De får ökad anställningsbarhet och blir attraktiva på arbetsmarknaden. Arbetsplatserna förnyas.

Många idéburna organisationer och företag är inriktade på sysselsättning och social delaktighet för unga människor, exempelvis *Reningsborg*, som har secondhandbutiker, ungdomsgård, läxhjälp och undervisningsstöd med syfte att stödja unga vuxna att få behörighet till högskola och universitet. Delar av verksamheten fungerar även som arbetsträning, en väg in i arbetslivet.

Råd och hjälp för att individer ska kunna arbeta och vara delaktiga i samhället:

Mobilitetscenter i Göteborg har kompetens kring funktionsnedsättning och bilkörning, med bland annat bilanpassning. *BOSSE Råd, Stöd och Kunskapscenter*

liksom *LaSse Brukarstödcenter* ger råd och utvecklingshjälp åt människor med funktionsnedsättning. *IFS/CS* driver verksamheten *Steg för Steg*, där personer med psykisk funktionsnedsättning, erbjuds arbete, sysselsättning och studier. *Mo gård* har verksamhet för döva och personer som har dövblindhet med ytterligare funktionshinder. Associerat finns även Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor.

Trygghet, ökad delaktighet, mot segregation och klyftor – insatser och åtgärder

Stadsmissionerna, Skyddsvärnet – anno 1910 liksom *Skyddsvärnet Göteborg* är exempel på organisationer som arbetar med stöd åt ekonomiskt svaga hushåll, hemlösa, flyktingar, kvinnor, barn, unga och verkar aktivt för integration, med inriktning bl.a. på personer som varit straffade eller på andra sätt hamnat utanför samhällsgemenskapen.

Kvinnojourerna *Unixon, Ersta Diakoni, Unga Kvinnors Värn*, med flera, ger stöd åt kvinnor, agerar mot våld och otrygghet, och ger skydd åt kvinnor och barn.

- Idéburna organisationer ger både direkt stöd åt utsatta, och parallellt agerar som opinionsbildande röst åt svaga, påverkar politik och samhälle samt hjälper individer med kontakter gentemot myndigheter.

Jämlik kunskapsskola – insatser och åtgärder

Flera Famnamedlemmar driver utbildningar, till exempel:

Stadsmissionen i Stockholm har övertagit delar av en skolkoncern som gått i konkurs. *Sociala Missionen* driver gymnasieskola. *Valjeviken* är folkhögskola, rehabiliterings-, kurscenter samt sport- och friskvårdsanläggning. Här finns kursdeltagare både med och utan funktionsnedsättningar. Famna och många och av medlemsorganisationerna bedriver utbildningar och utvecklingssatsningar för grupper som i andra sammanhang skulle ha svårt att hitta lämplig skola. Listan kan göras lång men för att nämna några: *Dormsjöskolan* driver utbildningar för pojkar med neuropsykiatriska funktionshinder och psykosociala svårigheter. HVB-hemmet *Guldfällden* som samarbetar med Novalisgymnasiet.

Famna samarbetar också med Idéburna skolors riksförbund som samlar dryga 50-talet idéburna friskolor.

Hur kan det nationella arbetet inom Europa 2020-strategin stärkas?

- Flexiblare upphandlingsregler – likt dem som finns i andra EU-länder

- Ramlag för IOP – idéburet offentligt partnerskap – för bättre samarbetsformer
- Uppdelning av all nationell statistik i tre sektorer, offentligt, privat och idéburen sektor.
- Stöd till forskning om idéburen välfärd och dess roll i samhället

3.5 Europeiska Ungdomsparlamentet

Europeiska Ungdomsparlamentet (EUP) Sverige är en partipolitiskt och religiöst obunden ungdomsorganisation som finns representerad över hela landet. EUP är den perfekta plattformen för unga européer som vill bygga ett europeiskt nätverk, utveckla sin kunskap kopplat till europeiska frågor samt stärka sin roll i civilsamhället. EUP Sveriges vision är ett Sverige där unga får möjlighet att bilda sin egen uppfattning om europeiska frågor och engagera sig i samhällsfrågor i en oberoende, interkulturell, kreativ och fördomsfri miljö genom formellt och icke-formellt lärande. EUP Sverige är det självklara alternativet för att engagera sig i Europafrågor och finns genom ungas egen organisering i alla Sveriges städer. Organisationen är en del av det internationella nätverket European Youth Parliament (EYP) som grundades 1987 och i dagsläget finns i 40 länder. Inom det internationella nätverket anordnas årligen runt 600 event som totalt samlar 35,000 deltagare. I Sverige deltar cirka 40 skolor och 160 elever per år.

Europeiska Ungdomsparlamentet är en organisation vars verksamhet bidrar till informellt lärande. Vi gör detta genom att anordna konferenser där ungdomar genom en välprövad, interaktiv metod får diskutera och möta problem genom simulationer av europaparlamentets arbetsprocedur. Erfarenheten av att delta på dessa konferenser ersätter inte formell utbildning, men kan på flera sätt vara ett komplement till den. Framförallt är vår uppfattning att vår verksamhet bidrar till ökat engagemang, kopplat till den undervisning som bedrivs på gymnasiet, samt öppnar upp för intresse och motivation att studera på efter-gymnasial nivå. Detta på grund av att det många gånger kan krävas komplement till katederundervisning för att skapa en uppfattning om det som står i läroböckerna. Genom att delta i vår verksamhet får elever möjlighet att skapa sig en konkret förståelse för parlamentarism, beslutsfattande och hur en lagstiftande intuition fungerar. Att få lära genom aktivt deltagande, bidrar för många till en konkret känsla för hur samhället fungerar.

Europeiska ungdomsparlamentet bidrar även till ökade kunskaper kopplat till den samhällsvetenskapliga undervisning som bedrivs på gymnasiet och förbättrar språkkunskaper - främst inom engelska. De lärare som är engagerade och involverade i vår organisation menar att de ämnen som diskuteras under våra konferenser, på flera områden, möter de mål som redogörs för i läro- och undervisningsplaner för gymnasieskolan.

Det viktigaste med vår verksamhet är att den drivs helt av ungdomar. Som medlem i vår organisation öppnas möjligheterna upp för att anordna och projektleda konferenser eller andra event, sitta med i en regional styrelse och utveckla kunskaper kopplat till föreningsliv. Vi är övertygade om att det finns många olika arenor för kunskapsinläring och att vår organisation stimulerar den inläring som sker i skolan. Dels tack vare att deltagarna får applicera sin kunskap i ett konkret sammanhang, men även öva på att samla in, analysera och diskutera aktuella ämnen tillsammans med andra.

Det är därför vår uppfattning att Europeiska Ungdomsparlamentet genom sin verksamhet bidrar till att förbättra utbildningsnivån, motverkar att elever i förtid avbryter sin skolgång, samt ökar chanserna för vidare studier hos de som deltar. Vi tror att den informella kunskap vår verksamhet bidrar till ökar chanserna för att de gymnasieelever som deltar ska vilja slutföra sin gymnasieutbildning. Ur ett långsiktigt perspektiv är vi därför med och bidrar till ökad social delaktighet och minskad arbetslöshet.

Övergripande bidrar Europeiska Ungdomsparlamentet till målen i Europa 2020-strategin genom det informella lärande som kompletterar katederundervisningen, samt konkretiserande av det som står i läroplanen för gymnasiet - kopplat främst till undervisningen i samhällskunskap. Genom vår verksamhet strävar vi även efter ökade fackkunskaper i olika ämnen, då de ämnen som diskuteras på våra konferenser alltid är av högaktuell karaktär. Deltagarna får diskutera och skriva resolutioner inom bland annat jämställdhet, klimat, juridik, utifrån samma procedur som sker i det faktiska Europaparlamentet. Vi är därför övertygade om att vi på flera sätt bidrar till Sveriges mål på klimat- och energiområdet. Förutom att de elever som deltar får möjlighet att diskutera klimatmålen, ges ofta även i uppgift att reflektera kring utsläpp och förnybar energi. Utöver det tror vi att en förhöjd utbildningsnivå i samhället leder till att medvetenheten kring dessa frågor ökar. Vi ser ett stort engagemang på dessa områden som vi är glada att få stimulera.

Vidare är en av de viktigare punkterna, i vår mening, det kontaktnät som skapas eleverna emellan. Både inom Sverige och internationellt. Genom att bli en del av ett nätverk som utgörs av 40 länder, både inom EU och utanför, skapas möjligheter att diskutera och utbyta erfarenheter som i framtiden kan leda till värdefulla samarbeten. Vår uppfattning är att ökade kunskaper om det europeiska samarbetet leder till förhöjt intresse att intressera sig för gränsöverskridande frågor.

Vi tror att nyckeln till ökad social inkludering och förbättrat klimat, som delar av Sveriges mål kopplat till Europa 2020-strategin bygger på kontaktnät och samarbete. Vi är glada att kunna bidra till det genom den verksamhet vår organisation bedriver.

Vi tror att det nationella arbetet som berörs av Europa 2020-strategin kan stärkas genom informellt kunskapsbyggande och ökat föreningsengagemang. Det är viktigt att understryka att kunskapsinhämtande som bidrar till förhöjd utbildningsnivå kan ske i flera olika rum och inte endast i klassrummet. Vi skulle vara glada att mer specifikt lyfta de frågor som tas upp i reformprogrammet med våra medlemmar och vi öppnar gärna upp för ett samarbete med Utbildningsdepartementet.

Regeringskansliet

Växel: 08-405 10 00

Adress: 103 33, Stockholm

www.regeringen.se